

Tartu Ülikool

Sotsiaalteaduste valdkond

Narva kolledž

Õppekava „Koolieelse lasteasutuse õpetaja mitmekeelses õppekeskkonnas“

Keisy Kõresaar

**LASTEAIAÕPETAJATE ARUSAAM PEDAGOOGILISEST
DOKUMENTEERIMISEST KUI LAPSE ARENGU
ANALÜÜSIVAHENDIST ÜHE VALLA LASTEAEDADE
NÄITEL**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Lehte Tuuling MA

Narva 2023

KINNITUS

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Keisy Kõresaar

Allkirjastatud digitaalselt

14.05.2023

LIHTLITSENTS LÕPUTÖÖ REPRODUTSEERIMISEKS JA ÜLDSUSELE KÄTTESAADAVAKS TEGEMISEKS

Mina, Keisy Kõresaar,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Lasteaiaõpetajate arusaam pedagoogilisest dokumenteerimisest kui lapse arengu analüüsivahendist ühe valla lasteaedade näitel“, mille juhendaja on Lehte Tuuling, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Keisy Kõresaar

14.05.2023

SUMMARY

Kindergarten Teachers' Perception of Pedagogical Documentation As a Tool For Analysing Child Development: A Case Study of Kindergartens of One Municipality

Drawing on research on the concept of pedagogical documentation, the principles of child development assessment, and the tools and methods for documenting and assessing child development, this study aimed at researching how pedagogical documentation and its necessity for analysing child development are understood by teachers in municipality kindergartens in Põhja-Pärnumaa and how they use it in their everyday work.

The underlying data for the study was collected through a questionnaire survey. The final survey data were analysed using descriptive statistics. Qualitative content analysis was used to analyse the more extended open-ended responses.

As a result, the study concludes that pedagogical documentation is a well-established and regular practice for the kindergarten teachers of the municipality studied, the importance of which for the child's development and their work is recognised by the vast majority of teachers. Teachers are familiar with and use a variety of tools and methods for this purpose. The involvement of colleagues in the developmental assessment process is also consistent. At the same time, however, the main obstacles to pedagogical documentation, as identified in previous studies, continue to be confirmed by the time-consuming nature of the process and the low or outdated understanding of it. Based on the study results, suggestions were made to improve training and to activate teachers.

SISUKORD

SISSEJUHATUS	6
1. PEDAGOOGILINE DOKUMENTEERIMINE	8
1.1. Pedagoogilise dokumenteerimise mõiste ja olemus	8
1.2. Lapse arengu hindamine ja toetamine	9
1.2.1. Lapse arengu dokumenteerimise meetodid	10
1.2.2. Lapse arengu hindamise meetodid	13
2. UURIMISTÖÖ METOODIKA	16
2.1. Uurimistöö eesmärk	16
2.2. Meetodi valik ja kirjeldus	16
2.3. Uurimisprotseduuri kirjeldus	18
2.4. Valim	18
3. TULEMUSED	21
3.1. Pedagoogilise dokumenteerimise mõiste ja olulisus õpetajate jaoks	21
3.2. Laste arengu kohta informatsiooni kogumise meetodid ja vahendid	23
3.3. Pedagoogilise dokumenteerimise sagedus, viisid ja tulemuste kasutamine	28
3.4. Pedagoogiline dokumenteerimine kui tugi õpetaja töös	32
3.5. Pedagoogilise dokumenteerimise väljakutsed õpetajate praktikas	34
ARUTELU JA JÄRELDUSED	37
KOKKUVÕTE	40
KASUTATUD KIRJANDUS	42
LISA	46
Lisa 1. Ankeetküsitlus lasteaiaõpetajatele	46

SISSEJUHATUS

Lähtudes Koolieelse lasteasutuse riiklikust õppekavast (2008), Koolieelse lasteasutuse seadusest (1999) ja Õpetaja kutsestandardist (tase 6, 2020), on lasteaiaõpetajatel kohustus hinnata laste arengut. Samas õigusaktides ei ole sätestatud, kuidas konkreetselt hindamine läbi viia. Varasemad uurimused on näidanud, et pedagoogilise dokumenteerimise praktika erineb lasteaiati ning õpetajad ise on tihti ebakindlad enda poolt läbi viidud pedagoogilise dokumenteerimise kvaliteedis. Suuremateks takistusteks laste arengu hindamisel on õpetajate jaoks ajapuudus ja vähesed teadmised, kuidas hindamist läbi viia (Must, 2014, lk 32), abimaterjalide vähesus ja dokumenteerimisega kaasnev paberitöö kasv (Tuul, 2005, lk 14).

Ehkki abimaterjalide näol on õpetajatele viimasel ajal tuge juurde tulnud (Häidkind et al., 2014), osundavad uuringud, et pedagoogilise dokumenteerimise protsessis seisavad õpetajad jätkuvalt silmitsi nii aja- ja teadmiste puuduse kui dokumenteerimise mahukusest tingitud motiveerimatusega. Kas ja kuidas osundatud probleemid on aktuaalsed praegu ning kuidas need on seotud pedagoogilise dokumenteerimise korraldamisega lasteaedades, õpetajate hoiakute ja igapäevapraktikatega – seda uurib käesolev uurimistöö.

Töö eesmärk on välja selgitada, kuidas mõistavad pedagoogilist dokumenteerimist ja selle vajalikkust lapse arengu analüüsimisel lasteaiaõpetajad ja kuidas nad seda oma igapäeva töös kasutavad.

Eesmärgi saavutamiseks püstitati järgmised uurimisküsimused:

- 1) Milline on õpetajate arusaam pedagoogilise dokumenteerimise sisust ja olulisusest?
- 2) Millised on rühmas kasutatavad meetodid ja vahendid laste arengu kohta informatsiooni kogumiseks?
- 3) Kuidas planeeritakse pedagoogilist dokumenteerimist rühma ja lasteaia tasandil?
- 4) Kuidas ja kui sageli teostavad õpetajad laste arenguanalüüsi?
- 5) Kuidas pidev pedagoogiline dokumenteerimine õpetajate arvates toetab lapse arengu analüüsimist?

6) Milliseid takistusi õpetajad näevad pedagoogilisel dokumenteerimisel?

Töö koosneb neljast osast. Esimeses osas antakse ülevaade pedagoogilise dokumenteerimise mõistest ja olemusest, lapse arengu hindamisest ja toetamisest, lapse arengu dokumenteerimise meetoditest ja lapse arengu hindamise meetoditest. Teine osa käsitleb uurimuse metoodikat. Kolmandas osas esitatakse uurimistöö tulemused põhiliste uurimisküsimuste kaupa. Töö lõpeb arutelu ja järelduste ning kokkuvõttega.

1. PEDAGOOGILINE DOKUMENTEERIMINE

1.1. Pedagoogilise dokumenteerimise mõiste ja olemus

Dokumenteerimiseks peetakse lapsest lähtuvaks viisiks jälgida ja hinnata lapse tegevust ja õppimist, mis teeb lapse eelõpetuses nähtavaks. (Hujala, 2004, lk 79) Dokumenteerimise käigus luuakse tõendeid selle kohta, kuidas laps mõtleb, õpib ja õppimist kogeb. Dokumenteerimise eesmärk on lapse arengut analüüsida, et selle toetamiseks (uusi) eesmärke seada. (Terake, 2020, lk 8-9)

Reggio Emilia pedagoogikas kasutatakse aktiivselt pedagoogilise dokumenteerimise meetodit, sest neil pole ette antud täpset õppekava, seetõttu saavad lapsed ise oma ideid kontrollida info hankimise kaudu. Kuna õppimine toimub projektõppena, keskendutakse pedagoogilisel dokumenteerimisel arengu hindamisele õppimise protsessis ning seetõttu analüüsitakse ja hinnatakse laste arengut nende ütluste ja tegevuste kaudu. (Nugin, 2018, lk 58)

Mõiste „pedagoogiline dokumentatsioon” on kasutusele võetud selleks, et eristada hariduses levinud redutseerivat dokumentatsiooni (nt kontrollnimekirjad; mõõtmis- ja aruandlusdokumendid; kokkuvõtlikud aruanded) ja dokumentatsiooni, mille eesmärk on mõista õppimist ja pedagoogikat, nagu see on ette võetud Reggio Emilia haridusprojekti. Pedagoogiline dokumentatsioon sisaldab „materjali, mis salvestab laste räägitu ja tegemise, laste töö ning selle, kuidas pedagoog suhestub laste ja nende tööga”. Vastav materjal omakorda kätkeb pedagoogide tehtud märkmeid, laste tööde näidiseid, video- ja helisalvestisi, vestluste ja salvestiste transkriptsioone, fotosid ja muid dokumentatsiooniviise. Pedagoogiline dokumentatsioon on tõhus andmelooma vahend haridusteadlastele. Kuid ilma analüüsita on need materjalid vaid esemete kogu. Just dokumentaalse materjali reflekteerimise ja tõlgendamise protsess muudab selle pedagoogiliseks dokumentatsiooniks. Näiteks fotokogu ei ole pedagoogiline dokumentatsioon. Kuigi fotod võivad jäädvustada laste tegevust, ei näita need, kuidas või mida lapsed ja täiskasvanud mõtlevad ja õpivad. (Fleet et al., 2017; Formosinho & Peeters, 2019)

Õppeprotsessi dokumenteerimine võimaldab hiljem meenutada, mida on tehtud, reflekteerida ja hinnata tehtut kogu protsessi ulatuses. Kuna lastega tegevused muutuvad päevast päeva, siis seda oleks keeruline teha ilma dokumenteerimata. Lasteaiaõpetajate poolt loodud õppeprotsessist näitus väärtustab lapsi, nende tegevusi ja õpetajate tööd ning toob loob visuaalse pildi lasteaias toimuvast. (Nugin, 2018, lk 59)

Õppeprotsessi analüüsiks on parim viis pedagoogiline dokumenteerimine. Laamann (2019) on välja toonud, et analüüs saab toimuda õpetaja ja paarilise/assistendi vahel, lapsevanema ja õpetaja vahel, õpetaja ja lapse vahel ning lapse ja lapse vahel. Tagasiside saamiseks kasutavad pedagoogid erinevaid dokumenteerimismeetodeid, nt vaatlus, vestlus, intervjuu, fotod, videod, audiosalvestised ja laste tööd. Neid dokumente analüüsides saab olulise ülevaate laste mõtetest, huvidest, ja plaanidest. Dokumenteerimisel on oluline, et kogu meeskond mõistaks üheselt, kuidas dokumenteerimist omavahel jagada, mida koguda ning kuidas talletada kogutu. Meeskond peaks kinni pidama ka andmekaitse küsimustest. (Laamann, 2019)

1.2. Lapse arengu hindamine ja toetamine

Hindamine on informatsiooni kogumine lapse ja tema arengukeskkonna kohta ning selle info analüüsimine (Häidkind et al., 2014, lk 7). Lapse arengu analüüsimine ja hindamine on võtmetähtsusega, et jõuda lapse eripära ja -vajaduste väljaselgitamiseni ning selle kaudu toetada lapse arengut ja kujundada temas positiivset enesehinnangut koostöös lapsevanemaga õppetegevust planeerides (Gyarmati, 2021, lk 3). Õpetajad saavad lapse tööst ja selle kvaliteedist andmeid vaid nähtut või tehtut kirja pannes, sest kirja pandu võimaldab last paremini hinnata ja seada eesmärgid. Lapse käitumismallid, õppimiseelised ja oskused selguvad tema jälgimisel aja jooksul. (Hansen et al., 2003, lk 77-78)

Lapse tundma õppimiseks, tema erisuste tundmiseks ja arvestamiseks on õpetaja abivahendiks hindamine, mis lähtudes lapsest enesest võimaldab talle luua vastavad õppimisvõimalused. Sellega on tagatud lapse parem individuaalne juhendamine õpetaja poolt. Kui lapse õpetus järgib tema arengut, siis see annab lapsele eneseväärikuse ja positiivse kinnituse. Lisaks lapse tundma õppimisele, on hindamine ka lapse arengut toetav abivahend. Analüüsides hindamistulemusi, saab parandada kavandamist, sest on võimalus keskenduda olulistele arendamisvaldkondadele. (Rebane et al., 2011, lk 28)

Jürimäe ja Treier (2008, lk 135) on märkinud, et eesmärkide seadmisel alushariduses on tähtis arvestada laste olemasolevaid teadmisi, oskusi, väärtushinnanguid, suhtumisi, ning lasteaiapedagoogi olulisemaid oskusi on lapsi vaadelda, jälgida nende hetketaset ja arengut. Veisson ja Nugin (2009, lk 12) on tähtsustanud laste jälgimisel kuut lapse arengu dimensiooni: initsiatiiv, sotsiaalsed suhted, loovus, muusika ja liikumine, kõne- ja kirjaoskus ning loogika ja matemaatika ja toonud välja, et arengu progressi ja edaspidise jätkumise toetamisel on oluline arengu jälgimisel teha märkmeid muutuste kohta lapse arengus. Kinon ja Pukk (2010, lk 95) on tähendanud, et laste tegevuste vaatlemisel, dokumenteerimisel ja dünaamilise hindamisel lähtutakse lapsest.

1.2.1. Lapse arengu dokumenteerimise meetodid

Et õppimise protsess jõuaks laste ja lastevanemateni, siis tuleb pedagoogilisel dokumenteerimisel kasutatud fotodest, videotest, märkmetest ja audiosalvestistest luua näituseid, postreid ja voldikuid, mis võimaldavad teha materjale nähtavaks kõigile osapooltele. (Nugin, 2018, lk 58)

Tammiste (2014, lk 186) on välja toonud, et Reggio Emilia lasteaias on oluliseks ülesandeks õppida last kuulama tehes fotosid, filmides, laste jutte lindistades ning tehes märkmeid olulisemate sündmuste ja eneseväljenduste kohta. Dokumenteerimisel on oluline faktor objektiivsusel, mille annavad videosalvestused, sest neid üle vaadates ja tõlgendades saavad õpetajad teha põhjendatud otsuseid oma tegevuste planeerimisel. (MTÜ Hea Algus, 2021, lk 136)

Lisaks sellele, et õpetajad dokumenteerivad tegevusi mitmekülgselt, tuleks lapsi ja vanemaid kaasata pildistamisele, video tegemisele või muule jäädvustamisele ja vaatlusele. Laste kaasamine on eriti oluline, sest siis muutuvad lapsed dokumentatsiooni objektidest selle subjektideks: aktiivseteks tegijateks, kes mõjutavad dokumentide sisu. Lasteaias võib paluda lastel näiteks kaameraga jäädvustada parimad mänguväljakud või asjad, mida nende arvates tuleks muuta. Kodus saavad laps ja vanem kirjeldada lapse jaoks olulisi asju ja panna kirja, miks need olulised on. Lasteaias saavad laps ja vanem koos käia lapse jaoks olulises kohas, teha sellest pilti ja uuesti kirja panna, miks see oluline koht on. Lapsevanem ja laps saavad otsida ka kohti, mis lapsele ei meeldi, neid kirjeldada ja põhjused kirja panna. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen, 2017, lk 84)

Tammiste (2014, lk 187) on toonud välja, et Viimsi Piilupesa lasteaia dokumenteerib nii õpetaja kui laps, kus õpetaja dokumenteerib kogu projekti käigu, kasutades selleks fotografeerimist, paljundamiskilde laste töödest, filmimist, laste tööde arhiveerimist, näitmaterjali ja töölehtede kogumist jms. Oluline on, et laps saab dokumenteeritu kaudu infot õppimise protsessist ja tulemustest, mille puhul on võimalik võrrelda oma tulemusi teiste lastega (Tammiste, 2014, lk 187).

Andmeid kogutakse, kui laps tuleb lasteaeda ja lasteaia lõpetamisel, samuti kogu lasteaia käimise perioodi jooksul. Eesti lasteaedades kasutatakse lapse arenguinfo koondamiseks enam terviseinfo kogu, arengumappe, individuaalse arengu jälgimise kaarte ja koolivalmiduskaarte. Valiku teeb iga lasteaed oma õppekava raames. (Häidkind et al., 2014, lk 24)

Terviseinfo kogu koondab informatsiooni lapse tervisliku seisundi kohta. Väikelapse arengut ja tervist jälgib lasteaia käimise perioodil ja ka enne seda perearst (vajadusel ka eriarstid). Lapsevanem peab tervisekaitseõuete kohaselt teavitama lasteaeda eritingimustest, mis kaasnevad lapse tervisliku seisundiga, sh õppimist ja igapäevaelu mõjutavad arenguprobleemid. Häidkind et al (2014, lk 25) sedastavad, et „[l]apsevanemalt kirjeldatud info teadasaamiseks on otstarbekas lasteaia õppekava osana välja töötada küsimustik. Lastevanemate küsimustik sisaldab küsimusi vanemate kontaktandmete, ootuste, lapse eripärade (nt hirmud) ja terviseprobleemide kohta. Lisaks on vanemal võimalik lisada muu tema arvates vajalik teave, mis aitaks kaasa lapse kohanemisele lasteaiaiga.“ Selle info põhjal saab lasteaia personal teha lapse arenguks vajalikke kohandusi õppetegevuses, keskkonnas ja päevakavas.

Arengumapp, mis on tänapäeval kasutusel enamikes Eesti lasteaedades, võeti tarvitusele 1996. aastast alates. Arengumapis hoitakse süstematiseeritud laste töid, õpetaja koostatud analüüse, lapsevanemate kirjalikku tagasisidet jne. Arengumappi võib koondada ka terviseinfot, individuaalset tegevuskava, lasteaia-välistelt spetsialistidelt saadud pabereid, koolivalmiduskaarti – sõnaga, kogu süstematiseeritud infot, mida saab kasutada lapse arengu toetamiseks. Kui üksikult võttes kajastab arengumapp lapse arengut hästi, siis suurema rühma puhul on rühma tasandil üldistuste tegemine keerukas. Arengumapi täitmist on üldisemalt hinnatud ajamahukaks, seda enam tiheda päevakava puhul. (Häidkind et al., 2014, lk 25-26)

Individuaalse arengu jälgimise kaarti nimetatakse teisiti individuaalsuse kaardiks. See vaatluskaardi vormi on lasteasutustes kasutusel alates 2007. aastast. Lapse individuaalsuse kaart sisaldab arengumappi koondatud materjalide analüüse ning rühmameeskonna kokkuleppeid. Individuaalsuse kaart, mis avatakse kohe lapse lasteaeda tülles, kajastab lapse arengumuutusi ja dünaamikat, sh erivajadusi, lasteaia. Kooli minnes saab erivajadusega lapse individuaalsuse kaardist õpilase individuaalsuse kaart. (Häidkind et al., 2014, lk 27)

Lapse individuaalse kaardile on õpetajatel võimalik kirjutada vaatlustulemused erinevatest arenguvaldkondadest, mis annab võimaluse saada lapse arengust tervikliku ülevaate. (MTÜ Hea Algu, 2021, lk 136) Kinos ja Pukk (2010, lk 95-96) on välja toonud, et lapse individuaalse arengukaarti võrreldakse õppekavaga, mida järgides seatakse lapse, lapse vanemate ja õpetajatega uusi väljakutseid arengule ja õppimisele. Ka individuaalsuse kaarti kasutades on vaja eelnevalt läbi mõelda, millistele lapse arengu valdkondadele selles keskenduda (Häidkind et al., 2014, lk 28).

Koolivalmiduskaart, milles on kirjeldatud lapse arengu tulemused, väljastatakse lasteaia lõpetamisel igale õppekava läbinule. Koolivalmiduskaart koostatakse lapse arengu hindamise, koolivalmiduse teksti ja arenguveestluse tulemuste alusel. (Tallinn, 2023) Koolieelse lasteasutuse õppe- ja kasvatustegevuse alaste kohustuslike dokumentide loetelu ja nende täitmise kord (2011) sätestab, et "[k]oolivalmiduskaart on dokument, milles kirjeldatakse laste, kes on saanud enne käimasoleva aasta 1. oktoobrit seitsmeaastaseks või kelle vanemad taotleavad põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 7 lõike 5 alusel koolikohustuslikust east noorema lapse kooli õppima asumist või kellel on koolivälise nõustamismeeskonna soovitusel koolikohustus ühe õppeaasta võrra edasi lükatud põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 9 lõike 3 alusel, arengu tulemusi üldoskustes ning õppe- ja kasvatustegevuse valdkondades lähtuvalt koolieelse lasteasutuse riiklikust õppekavast, tuues välja lapse tugevused ja arendamist vajavad küljed." Koolivalmiduskaart peab kindlasti sisaldama infor lasteaia viimasel õppeaastal kasutatud tugiteenuste ning lapse arengu tugevuste ja väljakutsete kohta koos soovitustega lapsevanematele ja koolile (Häidkind et al., 2014, lk 29).

E-arengumapp ELIIS'is. Riigi infosüsteemi haldussüsteemi (2021) dokumentides on välja toodud, et infosüsteem ELIIS pakub peamiselt lasteaegadele mugavdada ja lihtsustada igapäevatööd, milleks on e-päevikute haldamine, nädala ja/või kuuplaanide koostamine, õppeaasta eesmärkide seadmine ning laste arengu- ja koolivalmiduskaartide loomine. Lisaks

eeltoodule saavad lapsevanemad jälgida rühma ja lasteaia tegevusi, omavalitsuste töötajad saavad vaadata kohatäituvuse ja laste puudumiste aruandeid. ELIIS (eliis.eu, 2017) koduleheküljel tuuakse välja, et ELIIS keskkonnas on võimalus luua igale lapsele digitaalne arengumapp. ELIIS'i päeviku kasutegurina lapse arengu jälgimisel ja arenguveestluste ettevalmistamisel on näiteks Lagedi lasteaia õppejuht toonud välja võimalused kokkuvõtvalt nähtavaks teha kommentaarid lapse päeva või soovitud perioodi kohta, sh ka siis, kui laps on juba vanem (Leikop, 2014).

1.2.2. Lapse arengu hindamise meetodid

Laste arengu hindamisel saab kasutada samasuguseid teaduslikke meetodeid, millega haridusteadustes ja psühholoogias uuritakse inimese käitumist ja õppimist: vaatlust, küsitlust, testimist ja mitteformaalseid hindamisprotseduure. Iga meetod kätkeb endas erinevaid vahendeid. Palts (2013) toob näite, et testimisel kasutatakse intelligentsuse, mälu või isiksuse teste. Kõigi meetodite ja vahendite puhul tuleb arvestada nende valiidsuse ja usaldusväarsusega. (Palts, 2013)

Tervikpildi saamiseks peab laste arengut vaatlema mitme osapoole abil. Nendeks on nii õpetaja, kes paneb märkmeid kirja, kui lapsevanemad oma teadmiste ja arvamustega lapse kohta. Oluline küsitleda ka lapsi ning uurida hinnanguid, mida annavad talle tema eakaaslased. Uurima peaks nii lapse teadmisi ja oskusi kui ka võimekust teha asju kõrvalise abiga. Selline lähenemine toetub Vögotski lähima arengu tsooni ideele. (Nugin, 2008, lk 143)

Vaatlust on Kinos ja Pukk (2010, lk 95) nimetanud tähtsaimaks lapsest lähtuva kasvamise ja arengu hindamismeetodiks, mille abil saab jälgida last kui tervikut ning välja selgitada tema tegelikud tugevused. Vaadelda tuleks last regulaarselt ning tulemused protokollida ja säilitada. Selline hindamismeetod võimaldab saada otsest teavet laste, rühmade kui ka õpetajate tegevuse ja käitumise kohta ning uurida last loomulikus keskkonnas. Vaatlusandmete analüüsil saab koostada põhjaliku iseloomustuse lapsest, mis hõlmab tema kognitiivset, sotsiaalset, emotsionaalset ning kehalist arengut. (Veisson & Nugin, 2009, lk 16) Vaatluse toimumise olulisteks elementideks on eesmärgipärasus ja süsteemsus ehk vaatlemisel, dokumenteerimisel ja reflekteerimisel tuleb juhinduda selgetest ja järjekindlatest kriteeriumitest. Vaatlusmeetodi kaudu saab informatsiooni kuidas lapsed või

laste grupid õpivad, töötavad lähima arengu tsoonis ning kuidas konstrueerivad oma teadmisi varasematega sobitades. (MTÜ Hea Algus, 2021, lk 133-134)

Vestlus/intervjuu on meetod, mis võimaldab saada lastest rohkem teada individuaalse interaktsiooni kaudu. Vestlus/intervjuu kaudu on võimalik saada infot, mida vaatluse teel ei saa. (MTÜ Hea Algus, 2021, lk 135) Intervjuu lapsega võimaldab välja selgitada tema tugevused, nõrkused, huvid ning mured. Peale individuaalsete intervjuude võib lasteaias läbi viia ka grüpiintervjuusid, mille käigus grüpi liikmed üksteist täiendada. Intervjuu läbiviimist võib keerukaks teha teemast kõrvale kaldumine, kuid samas võib intervjuu käigus saada huvitavat informatsiooni ja uurida nähtuste sügavamaid põhjusi. (Nugin, 2018, lk 59)

Kui laps tunneb, et täiskasvanu on huvitatud tema mõtetest ja ideedest, jagab ta neid meelsasti täiskasvanuga. Nii saab ka täiskasvanu last paremini mõista ja teada saada lapse mõtlemisprotsessist. (MTÜ Hea Algus, 2021, lk 135) Veisson ja Nugin (2009, lk 16) on rõhutanud, et vestluses on osapooltel võrdne õigus küsimusi esitada ja vastata.

Testid. Haridusliku hindamise mõttes kujutab test endast lapse teadmiste, oskuste ja arengu mõõtmisele suunatud küsimusi ja probleeme. Testi tulemuste alusel tehakse hinnang lapse iseärasuste kohta ning töötatakse välja soovitusel lapse arengu toetamiseks. Siiski, nagu rõhutavad Kikas ja Männamaa (2008, lk 167), ei tohiks test olla koolieelses eas lapse hindamisel põhivahend. Hujala (2004, lk 78) on välja toonud, et kunstlikud testid võivad last erutada ja anda sellega vale ettekujutuse lapse oskustest. Samuti annavad piiratud infot, võivad tekitada stressi ja olla ebatäpsed, sest testide kaudu saab hinnata lapse teadmisi ja oskusi selles situatsioonis, kuid ei näita reaalseid teadmisi ja pädevusi. (MTÜ Hea Algus, 2021, lk 134)

Laste tööd nagu joonistused, taiesed, töövihikud, dokumendid annavad ülevaate lapse arengust, mida Veisson ja Nugin (2009, lk 16) soovivad koguda arengumappi, et anda ülevaade lapse arengu dünaamikast. Lapse arengut ajaliselt näitab kuupäev ja aastaarv tema tööil. Sellisteks töödeks võivad olla ka kirjutatud sõnad ja numbrid. (MTÜ Hea Algus, 2021, lk 143)

Arenguestlust peetakse hindamise käigus kogutud info põhjal. Arenguestluse käigus tutvustatakse vanematele arengumappi kogutud materjali, et koos arutada, mis on lapse huvid ning tugevad ja arendamist vajavad küljed. Arenguestluse eesmärk on vanemaid

teavitada lapse eripäradest, neid nõustada ja seada eesmärke ja plaane edasise õpetuse jaoks. (Häidkind et al., 2014, lk 22)

Veisson ja Nugin (2009, lk 15) soovivad lapse arengut jälgida regulaarselt, soovitavalt kaks korda aastas, mille tulemuste põhjal viia läbi arenguvestlused, mis annab võimaluse silmast-silma-kontaktiks õpetaja lapsevanema(te) vahel. Arenguvestlus on koostöö vestlus, kus jagatakse vastastikku informatsiooni lapse kohta, mille käigus saab õpetaja teavet lapse kodusest käitumisest ning lapsevanem lapse lasteaia tegevustest. Soovitavalt viiakse arenguvestlusi läbi kaks korda aastas, kuid lapsevanema vajadusel rohkem. (Veisson & Nugin, 2009, lk 15)

Arengutabel loob tervikpildi lapsest hõlmates eri arenguvaldkondi (Veisson & Nugin, 2009, lk 17). Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava (2008) sätestab, et lapse arengut kirjeldatakse lapsest lähtuvalt. Veisson ja Nugin (2009, lk 17) soovivad täita tabelit järjekindlalt lapse käitumises ilmnunud muutustest, täienenud või omandatud uutest oskustest. Veisson ja Nugin (2009, lk 17) sätestavad ka, et vajalik on näha arengut tervikuna, kus toovad näite, et 5 aastase lapse arengust tervikpildi saamisele aitab kaasa see, kui õpetajal on silme ees, kuidas laps käitus 3 aastaselt, mis teeb lapsele mitmeks aastaks arengu hindamise tabeli koostamise otstarbekaks.

2. UURIMISTÖÖ METOODIKA

2.1. Uurimistöö eesmärk

Käesoleva uurimistöö eesmärgiks on välja selgitada, kuidas mõistavad pedagoogilist dokumenteerimist ja selle vajalikkust lapse arengu analüüsimisel Põhja-Pärnumaa valla lasteaedade õpetajad ja kuidas nad seda oma igapäeva töös kasutavad.

Eesmärgi saavutamiseks püstitati järgmised uurimisküsimused:

- 1) Milline on õpetajate arusaam pedagoogilise dokumenteerimise sisust ja olulisusest?
- 2) Millised on rühmas kasutatavad meetodid ja vahendid laste arengu kohta informatsiooni kogumiseks?
- 3) Kuidas planeeritakse pedagoogilist dokumenteerimist rühma ja lasteaia tasandil?
- 4) Kuidas ja kui sageli teostavad õpetajad laste arenguanalüüsi?
- 5) Kuidas pidev pedagoogiline dokumenteerimine õpetajate arvates toetab lapse arengu analüüsimist?
- 6) Milliseid takistusi õpetajad näevad pedagoogilisel dokumenteerimisel?

2.2. Meetodi valik ja kirjeldus

Uurimuse läbiviimise meetodiks valiti kvantitatiivset analüüsi võimaldav ankeetküsitlus eesmärgiga kaasata uuringusse võimalikult palju inimesi. Ankeetküsitlust on peetud tõhusaks, sest säästab uurija aega ja vaeva. Kui ankeet on hoolikalt koostatud, saab andmeid kiiresti talletada ja arvuti abil analüüsida. (Hirsjärvi et al., 2005, lk 182)

Küsitluste peamine eesmärk on koguda võimalikult standardiseeritud infot suure hulga inimeste kohta. Küsitlusega jõuab suurema hulga vastajateni, saab kaardistada probleemi suurema hulga vastajate hulgas, dokumenteerida varieeruvusi ja erinevusi. Küsitlusmeetodi eeliseks on selle sihtsus ehk uurija küsimuste formuleerimise kaudu saab koguda just uurimisküsimustele vastamiseks (või hüpoteeside kontrollimiseks) vajalikke andmeid (Beilmann, 2020).

Ankeetküsitluse puuduseks peetakse seda, et vastaja võib küsimusi tõlgendada teisiti, kui küsija silmas pidas või jätta osadele küsimustele vastamata. Samuti pole ankeetküsitlus alati sobivaim meetod veel teadvustamata probleemide ja asjaolude uurimiseks. Sellega seotud riski saab maandada vabavastust võimaldavate küsimuste lisamisega ankeeti. (Uverskaja, 2011)

Lasteaiaõpetajatele mõeldud ankeetküsitlus (lisa 1) koosnes 4-st vastaja isikut puudutavast küsimusest ning 18-st põhiküsimusest. Põhiküsimuste abil sooviti saada ülevaadet pedagoogilise dokumenteerimise olulisusest ja kasutamisest Põhja-Pärnumaa valla lasteaiaõpetajate seas, dokumenteerimist takistavatest teguritest ning sellest, kuidas pidev pedagoogiline dokumenteerimine toetab lapse arengu analüüsimist. Samuti taheti saada ülevaadet, milliseid lapse arenguanalüüsi ja lapse arengu hindamise meetodeid dokumenteerimiseks kasutatakse.

Ankeedi koostamisel lähtuti teoreetilistest lähtekohtadest ning kahest Tiia Must (2014) magistritöö intervjuu küsimustikust ja Ettel Saarela (2016) bakalaureusetöö ankeedist. Tiia Must keskendus oma töös Tartu-, Põlva-, Viljandi- ja Võrumaa lasteaedade läbiviidavast laste arengu hindamisele. Ettel Saarela aga Tartumaa lasteaiaõpetajate kogemustele pedagoogilisel dokumenteerimisel kasutades IKT vahendeid. Antud uurimistööd tulid käesoleva uurimistööle kasuks ankeetküsitluse küsimuste koostamise puhul ning arutelu osas. Ankeetküsitlust koostati Google Forms programmiga. Küsitlus oli anonüümne ning kogutud andmeid kasutati statistiliselt üldistatud kujul.

Küsitluse lõppandmeid töödeldi Google Sheets arvutustabeli programmiga, mis võimaldab andmeid kirjeldada ja teha ülevaatlikke kokkuvõtteid (Niglas, 2013, lk 3). Vajadusel loodi poolstruktureeritud andmetele sobiv, ülevaatlikku esitust võimaldav struktuur kodeerimise teel (Niglas, 2013, lk 2). Kodeerimist kasutati küsimuste puhul, mis võimaldasid valida rohkem kui üht vastusevarianti või lisada omapoolne “muu” vastusevariant.

Pikemate avatud vastuste (lisa 1, küsimused 5 ja 22) analüüsiks kasutati kvalitatiivset sisuanalüüsi. Kvalitatiivne sisuanalüüs on eelistatud selle suurema paindlikkuse ja tundlikkuse tõttu. Analüüs on tihedalt tekstipõhine, võtab arvesse tekstide sisurikkust ning tekstis sisalduvaid tähendusi. Analüüsi käigus tekstivastused kodeeriti tekstis sisalduvateks teemadeks ning rakendati teemaanalüüsi. (Kalmus, 2020). Analüüsis esitati nii omapoolsed üldistused kui tekstinäited, mille põhjal üldistused on tehtud. Vastajatele viidatakse

kodeeritud kujul Õ1 jne, millest Õ tähistab õpetajat ja number on antud talle vastuse laekumise järjekorras (1 = varaseim ajatempel jne).

2.3. Uurimisprotseduuri kirjeldus

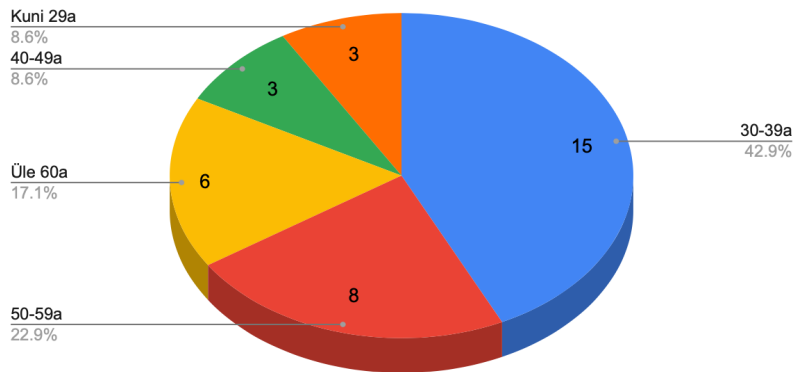
Põhja-Pärnumaa valla lasteaiaõpetajatele mõeldud ankeetküsitlus koosnes 22-st küsimusest, millest 19 küsimust olid valikvastustega ning 3 avatud vastusega. 21 küsimust olid kohustuslikud ning 1 mittekohustuslik, millel oli avatud vastuse võimalus. Ankeetküsitluse lõpus said õpetajad soovi korral anda küsitluse kohta tagasiside.

Uurimistöös kasutati ettekavatsetud valimit, mis tähendab, et valimi liikmeid valis uurija kindlast piirkonnast (Õunapuu, 2014, lk 143). Valimi moodustab viie (5), milles kokku 27 rühma, Põhja-Pärnumaa valla lasteaia õpetajad, kelle tööülesandeks on pedagoogiline dokumenteerimine. Lasteaiad paiknevad eri piirkondades üle Põhja-Pärnumaa: Kergu, Pärnjõe, Pärnu-Jaagupi, Tootsi, Vändra. Info on võetud Põhja-Pärnumaa valla pparnumaa.ee koduleheküljelt. Kõige vähem rühmi on Kergu Lasteaed-Algkoolis, Pärnjõe Lasteaed-Koolis ning Tootsi Lasteaed-Põhikoolis. Kergus 1 rühm, Pärnjõel 1 rühm, Tootsis 3 rühma. Kõige rohkem rühmi on Pärnu Jaagupi Lasteaed Pesamunas ning Vändra lasteaias. Nii Pärnu-Jaagupis, kui ka Vändra lasteaias on 11 rühma.

2.4. Valim

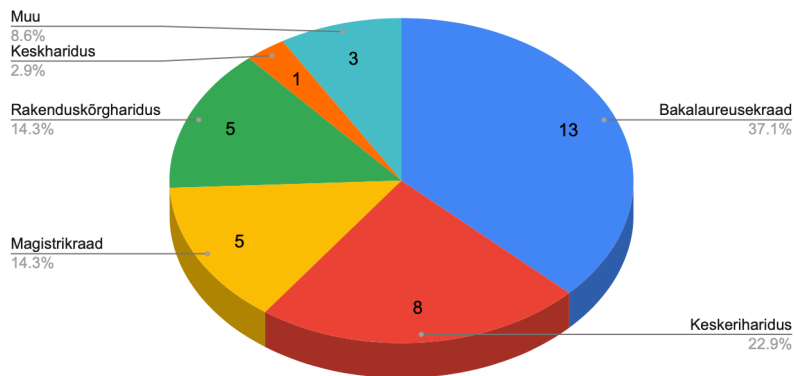
Ankeet saadeti Põhja-Pärnumaa valla lasteasutuste direktorite ja õppejuhtidele elektrooniliselt, avaldades soovi jagada küsitluse link lasteaiaõpetajatega. Vallas on kokku 54 lasteaiaõpetajat. Ankeedile vastas 35 Põhja-Pärnumaa valla lasteaiaõpetajat.

Uuringus osalenud 35-st lasteaiaõpetajast 15 oli vanuses 30-39a, 8 õpetajat vanuses 50-59a, 6 õpetajat vanuses üle 60a, 3 õpetajat vanuses kuni 29a ja sama palju õpetajat vanuses 40-49a (joonis 1).

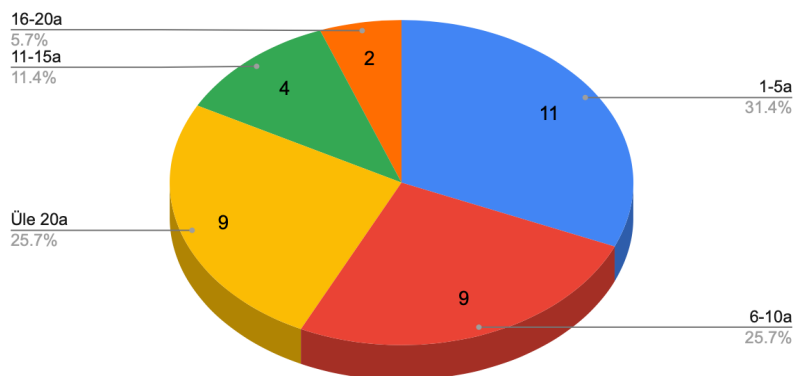
Joonis 1. Vastanud lasteaiaõpetajate vanus

Uuringus osalenud 13 lasteaiaõpetajat oli bakalaureusekraadi haridusega. 8 õpetajat keskeriharidusega, 5 õpetajat rakenduskõrghariduse ja sama palju magistrikraadiga ning 1 õpetaja keskharidusega. 1 lasteaiaõpetaja lisas „Muu“ lahtrisse, et on võrdsustatud haridusega, 1 lasteaiaõpetaja oli kõrghariduse ja 1 õpetaja bakalaureusekraadi omandamisel (joonis 2).

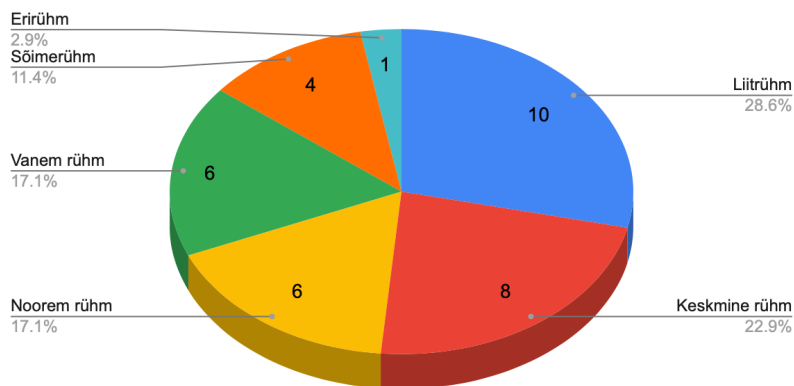
Joonis 2. Vastanud lasteaiaõpetajate haridus

Uuringus osalenud 11 lasteaiaõpetajat olid 1-5a tööstaažiga. 9 õpetajat tööstaažiga 6-10a ja sama palju üle 20a tööstaažiga. 4 lasteaiaõpetajat tööstaažiga 11-15a ja 2 õpetajat tööstaažiga 16-20a (joonis 3).

Joonis 3. Vastanute tööstaaz lasteaiaõpetajana

Uuringus osalenud 10 lasteaiaõpetajat töötas liitrühmas (2-7 aastased). 8 õpetajat töötas keskmises rühmas (5-6 aastased). 6 õpetajat nooremas rühmas (3-5 aastased) ja sama palju vanemas rühmas (6-7 aastased). 4 õpetajat töötas sõimerühmas (kuni 3-aastased) ning 1 õpetaja töötas erirühmas (sobitus-, tasandusrühm) (joonis 4).

Joonis 4. Rühma liik, kus vastanud õpetavad

3. TULEMUSED

3.1. Pedagoogilise dokumenteerimise mõiste ja olulisus õpetajate jaoks

Uurimisküsimusele „Milline on õpetajate arusaam pedagoogilise dokumenteerimise sisust ja olulisusest?“ sai järgmised vastused. Vastustest tuli välja kolm lähenemist: (1) lapse arengu keskne, (2) õpetaja tegevuse keskne, (3) pedagoogilise dokumenteerimise suhtes erinevat kriitikat sisaldav mõtestamine. Selgeid tendentse selles, kas seletused erinevad vanuse, hariduse või staaži järgi, ei ilmnud.

Pedagoogilist dokumenteerimist seletasid lapse arengu keskselt lahti veidi üle poole (23) vastanutest. Vastused olid erineva pikkuse ja põhjalikkusega, alates paarist sõnast, mis sedastasid, et pedagoogiline dokumenteerimine on „lapse arengu jälgimine“ (Õ35) kuni mitmelauseliste selgitusteni. Pedagoogilist dokumenteerimist lapse arengu keskselt seletades keskendusid vastajad tegevuse eesmärgistatusele (näiteks „et jõuda soovitud eesmärgini“ – Õ3), dokumenteerimise tegevustele ja meetoditele, õppetöö korraldamisele ja planeerimisele ning tagasiside andmisele vanematele:

Ma arvan, et see on lapse arengu kohta igapäevaste tähelepanekute kirja panemine, õppetegevuste jäädvustamine fotode näol, lapse arengumappi tema tööde lisamine. Nii on lihtsam hinnata ja analüüsida lapse arengut ning välja tuua arendamist vajavaid külgi ja tugevaid külgi. Nende põhjal on hea anda vanematele tagasisidet, nii igapäevast kui ka arenguestlustel. (Õ11)

Ülevaate saamine ja andmete kogumine lapse arengu kohta. Saan teada, mida laps oskab, milles last toetada, kuidas ma tööd planeerin. Dokumenteerimisele toetudes saan anda lapsevanemale tagasisidet lapse arengu kohta. (Õ12)

Paar õpetajat tõi pedagoogilist dokumenteerimist mõtestades välja ka võimaluse enda kui õpetaja analüüsimiseks. Näiteks:

Laste arengu jälgimine/dokumenteerimine individuaalselt ning kogu rühm üldistatult. Enese kirjalik analüüsimine pedagoogina. (Õ33)

Pedagoogilise dokumenteerimise õpetaja tegevuse keskse seletuse esitas 9 vastanut. Vastuse fookus oli õpetaja rutiinil ja paberitööl. Näiteks:

Kõik, mis on seotud õpetaja ametikohast lähtuvalt vajalike analüüside, laste arenguga seotud vajalike dokumentide täitmine, vormistamine jne. (Õ25)

Arengukaartide täitmist. (Õ29)

Rühma üldandmed, arengumapp, arenguvestluste küsitlused ja kokkuvõtted, iseloomustused, koolivalmidusdokumendid jne. (Õ27)

Samas siin õpetajad võisid keskenduda ka tegevuste analüütilisele iseloomule, näiteks:

Õppetegevuste analüüs. (Õ19)

Lapse arengu keskse ja õpetaja tegevuse keskse seletuse vahel on suur kattumine. Ka esimese grupi seletused võivad keskenduda valdavalt õpetaja rutiinsetele tegevustele lapse arengu jälgimisel, näiteks:

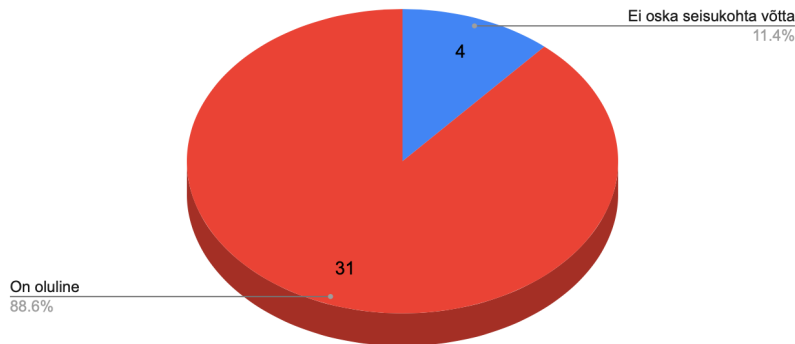
Minu jaoks tähendab lapse arengut puudutavate andmete kogumist. Testide tulemused, lapse tööd arengumappi. Igapäevane analüüs Eliisis, sissekanded lapse arengu kohta. (Õ31)

Erinevus kahe erineva selgitusviisi vahel tuleb sisse sellega, kui vastaja põhjendab oma (rutiinseid) tegevusi vajadusega last märgata ja analüüsida, õppetegevust korraldada ja planeerida ning (vähemal määral) tagasisidet anda.

Kaks vastajat kasutasid küsitluse antud võimalust anda pedagoogilisele dokumenteerimisele seletuse asemel kriitiline hinnang. Kui üks vastaja nentis, et „me teeme seda, kuid kurb on tõdeda, et teeme seda ainult endale. kellelegi teisele need kahjuks huvi ei paku,“ (Õ1), siis teine kritiseeris pedagoogilise dokumenteerimisega kaasneva paberitöö hulka: „Palju kirjatööd.“ (Õ13)

Seega võib öelda, et enamiku Põhja-Pärnumaa valla lasteaiaõpetajate jaoks tähendab pedagoogiline dokumenteerimine lapse arengu jälgimist, hindamist, analüüsimist ja selle jäädvustamist, ehkki selle juures võidakse mõnevõrra suuremat tähelepanu pöörata arengu jälgimisele ja jäädvustamisele.

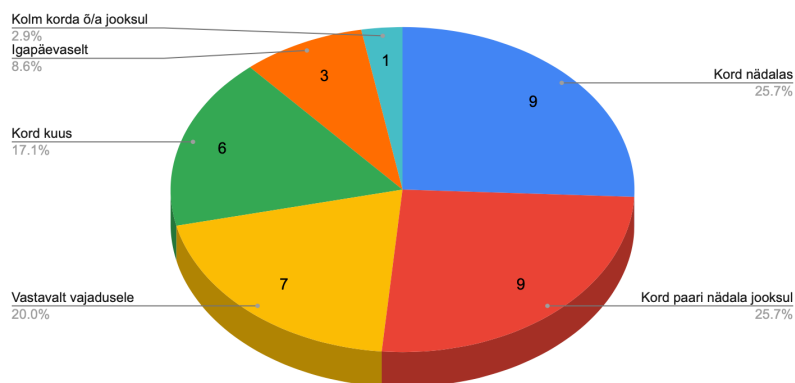
Uuringust selgus, et 31 Põhja-Pärnumaa valla lasteaiaõpetajat (35st) peab pedagoogilist dokumenteerimist oluliseks ning 4 lasteaiaõpetajat ei oska seisukohta võtta (joonis 5).

Joonis 5. Pedagoogilise dokumenteerimise olulisus õpetajate jaoks

3.2. Laste arengu kohta informatsiooni kogumise meetodid ja vahendid

Lasteaiaõpetajate vastustest ilmnes, et informatsiooni laste arengu kohta kogutakse regulaarselt: 35st õpetajast 9 teeb seda kord nädalas ning sama palju kord paari nädala jooksul, 6 õpetajat teeb seda vähemalt korra kuus ning 7 õpetajat vastasid, et vastavalt vajadusele. Kolm õpetajat leidsid, et koguvad informatsiooni igapäevaselt. Vaid üks õpetaja vastas, et kogub informatsiooni kolm korda õppeaasta jooksul (joonis 6).

Joonis 6. Informatsiooni kogumine lapse arengu analüüsiks

Lasteaiaõpetajad (7), kes vastasid, et koguvad lapse kohta informatsiooni vastavalt vajadusele, pidasid selle all silmas näiteks:

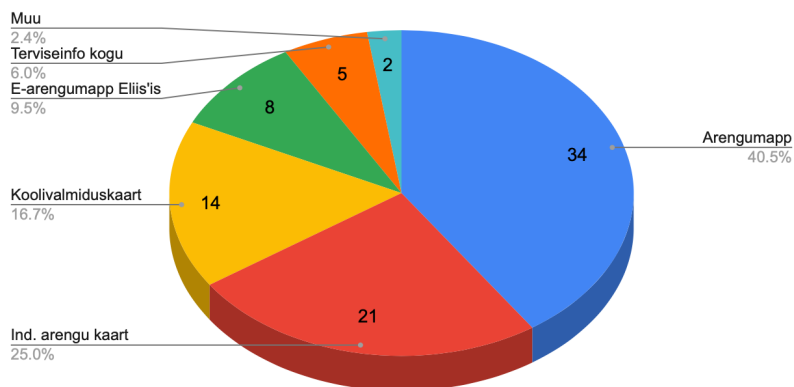
Kogu aeg, kui midagi olulist märkan, täheldan ülesse. (Õ4)

Täpselt siis kui midagi lapse puhul silma jääb, see võib ka tihedamini kui kord nädalas olla või hoopis harvem. (Õ11)

Kui märkan, et laps on omandanud uue oskuse, on huvitatud või uurib teda huvitavat teemat. (Õ14)

Olenevalt lapsest, tema arenguvajadusest, kellel on rohkem arendamistvajavat, seda jälgin enam ja teen märkmeid. (Õ33)

Lapse arengu kohta kogutud andmete koondamiseks mõeldud vahenditest kasutab enamus lasteaiaõpetajaid (34) arengumappi (joonis 7). 21 lasteaiaõpetajat kasutavad lisaks sellele individuaalse arengu jälgimise kaarti, 14 õpetajat koolivalmiduskaarti, 8 õpetajat e-arengumappi Eliis'is ning 5 õpetajat terviseinfo kogu. Lahtrisse „Muu“ lisas 1 õpetaja „mitmeid eelpool nimetatutest ja lisaks enda märkmed“. 1 õpetaja lisas „erinevad arengukaardid ELIIsis ja ELIISI päva kokkuvõtted jm“.

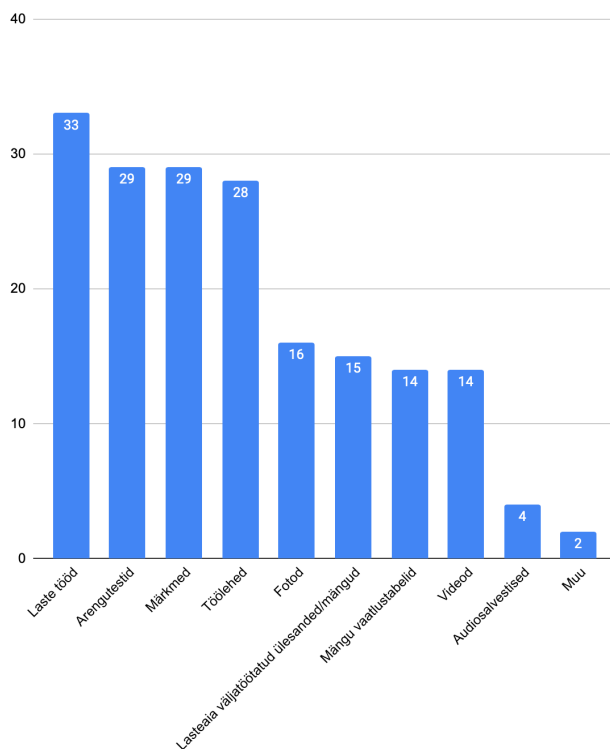

Joonis 7. Vahendite kasutamine lapse arengu kohta kogutud andmete koondamiseks

Arengumappi kasutas ainukese vahendina vaid 5 vastanut 35st. Teised kombineerisid erinevaid andmete koondamise vahendeid: 3 õpetajat kasutas koos arengumapiga e-arengumappi Eliis'is, 9 õpetajat kasutas lisaks arengumapile individuaalse arengu jälgimise kaarti, 2 õpetajat kombineerisid kõiki kolme vahendit. 6 lasteaiaõpetajat kasutasid koos arengumapi ja individuaalse arengu jälgimise kaardile veel koolivalmiduskaarti ning üks lisaks neile e-arengumappi Eliis'is. 5 õpetajat kombineerisid erinevate vahenditega veel terviseinfo kogu. Kokku kasutas Eliis'i pakutavaid e-vahendeid 8 vastanut 35-st.

Kokkuvõttes kõige enam kasutatud vahend on arengumapp. Erinevate vahendite kasutamises ei saa vastanute gruppi eraldi esile tuua (mis eristuks vanuse või staaži või rühma liigi järgi). Ent tuli välja, et need lasteaiaõpetajad, kes kasutavad lisaks või ainult Eliis'i võimalusi, märkisid ka, et nad pigem koguvad andmeid kas igapäevaselt või vastavalt vajadusele siis, kui märkavad laste huvides ja käitumises muutust.

Andmete kogumiseks laste arengu kohta kasutab enamuse lasteaiaõpetajaid (35st 33) õppeaasta jooksul laste töid. 29 õpetajat kasutab arenguteste ja sama palju märkmeid. 28 õpetajat kasutab töölehti. 16 õpetajat fotosid. 15 õpetajat kasutab lasteaias väljatöötatud ülesandeid/mänge. 14 õpetajat kasutab mängu vaatlustabelit ja sama palju videosid. 4 õpetajat kasutab audiosalvestisi (joonis 8). Lahtrisse „Muu“ lisas 1 õpetaja, et „olen ise välja töötanud sobilikud liikumistegevused ja harjutused ning mängud“ ning 1 õpetaja lisas „intervjuud, ümberjutustused“.

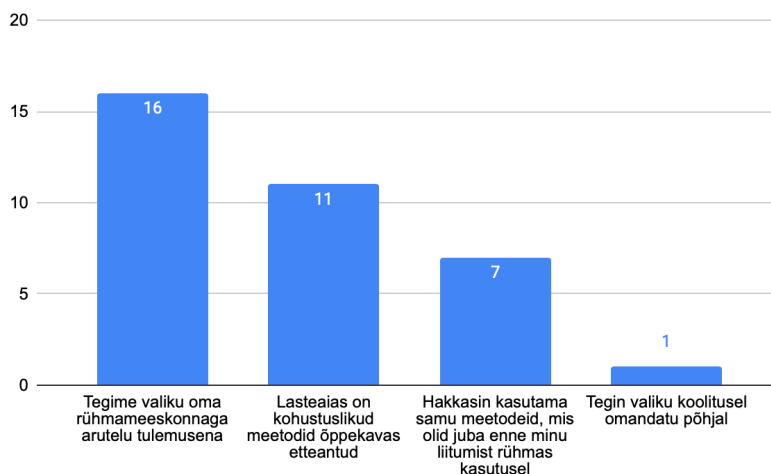
Joonis 8. Vahendite kasutamine andmete kogumiseks laste arengu kohta

Need, kes laste töid andmetena ei maininud, kombineerivad oma märkmeid töölehtede ja arengutestidega, mida nad on ka ise välja töötanud. Õpetajad kombineerivad erinevaid vahendeid andmete kogumiseks, keskmiselt 4-5 vahendit. 12 lasteaiaõpetajat vastas, et nad kasutavad kuni 8 vahendit andmete kogumiseks õppeaasta jooksul. Näiteks:

Fotod, videod, märkmed, laste tööd, töölehed, mängu vaatlustabelid, arengutestid, lasteaia väljatöötatud ülesanded/mängud. (Õ31)

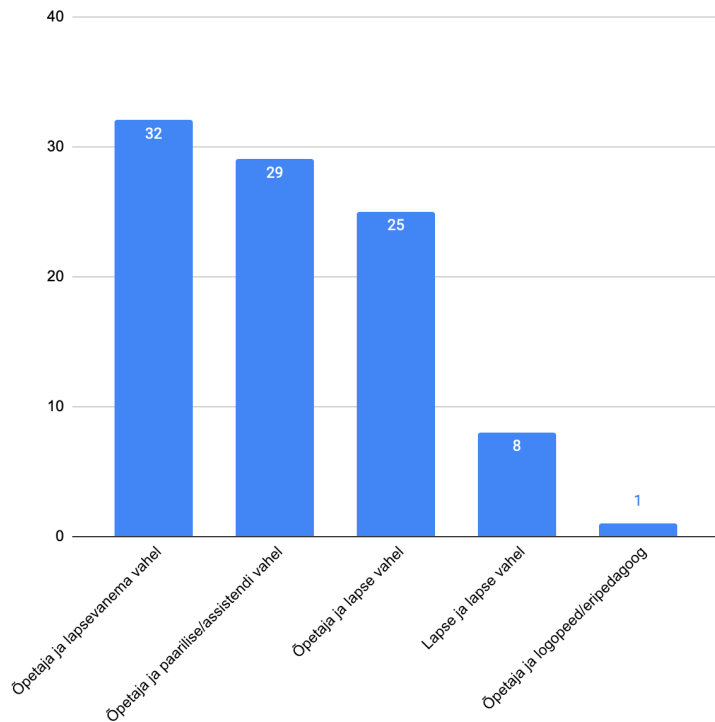
Videod, märkmed, audiosalvestised, laste tööd, töölehed, mängu vaatlustabelid, arengutestid, lasteaia väljatöötatud ülesanded/mängud. (Õ20)

Laste arengu dokumenteerimiseks ja analüüsiks vahendite ja meetodite valikul lähtub 11 vastajat 35-st neist meetoditest, mis on õppekavas ette antud. 16 lasteaiaõpetajat tegid laste arengu dokumenteerimiseks ja analüüsiks mõeldud meetodite ja vahendite valiku oma rühmameeskonnaga arutelu tulemusena, samas 7 õpetajat võtsid üle need meetodid, mis olid juba enne nende liitumist rühmas kasutusel. Vaid 1 lasteaiaõpetaja vastas, et tegi valiku koolitusel omandatu põhjal (joonis 9). Tendentsina tuli välja, et rühma arutelu tulemusena valitud meetodid on enamasti kõige mitmekesisemad ja neid on rohkem kui teistel viisidel valitud meetodeid, nt sisaldasid mh ka audiosalvestisi, mida muidu kasutati kõige vähem. Muid selgemini eristatavaid tendentse välja ei tulnud.

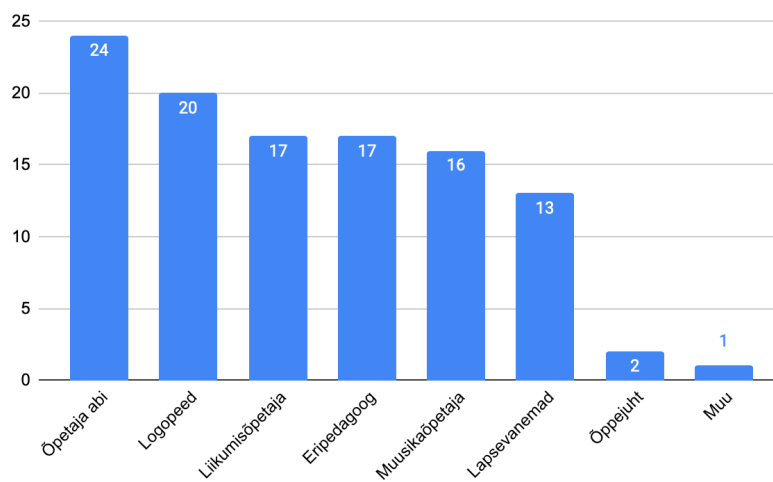
Joonis 9. Meetodite ja vahendite valik laste arengu dokumenteerimiseks ja analüüsiks

Laste arengu üle analüüsimisel vestleb valdav osa lasteaiaõpetajaid (32 35-st) lapsevanemaga. 29 õpetajat peab aru paarilise/assistendiga. 25 õpetajat vestleb ja analüüsib tema ja lapse vahel. 8 õpetajat analüüsib laste arengu üle lapse ja lapse vahel. 1 õpetaja vestleb logopeedi/eripedagoogiga (joonis 10).

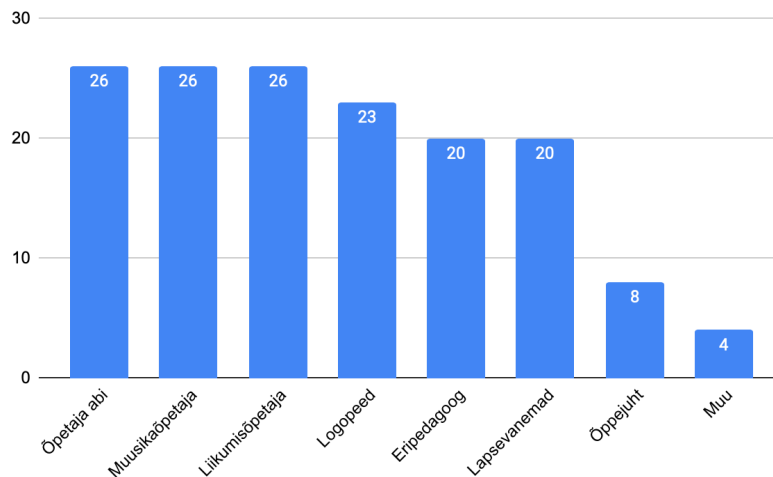
Joonis 10. Viisid laste arengu üle vestlemisel ja analüüsimisel

Lapse arengu dokumenteerimisel kaasab lisaks rühmaõpetajatele valdav osa (35st 24) õpetaja abi (joonis 11). 20 õpetajat kaasab logopeedi. 17 kaasavad liikumisõpetajat ja sama palju eripedagoogi. Muusikaõpetajat kaasavad 16 õpetajat. 13 õpetajat kaasavad lapsevanemaid. Õppejuhti kaasavad 2 õpetajat. Lahtrisse „Muu“ lisas 1 õpetaja, et kaasab ka linna sotsiaalpedagoogi.

Joonis 11. Kaasamine lapse arengu dokumenteerimisel

Lapse arengu analüüsimisel lisaks rühmaõpetajatele kaasavad 26 lasteaiaõpetajat õpetaja abi, sama palju muusika- ja liikumisõpetajat (joonis 12). Logopeedi kaasavad 23 õpetajat. 20 õpetajat kaasavad analüüsimisel eripedagoogi ja sama palju lapsevanemaid. Õppejuhti kaasavad 8 õpetajat. Lahtrisse „Muu“ lisas 2 õpetajat, et kaasavad „vastavalt vajadusele“. 1 õpetaja lisas, et kaasab „tugiõpetaja“. 1 õpetaja lisas, et „analüüsib iseseisvalt“.

Joonis 12. Kaasamine lapse arengu analüüsimisel

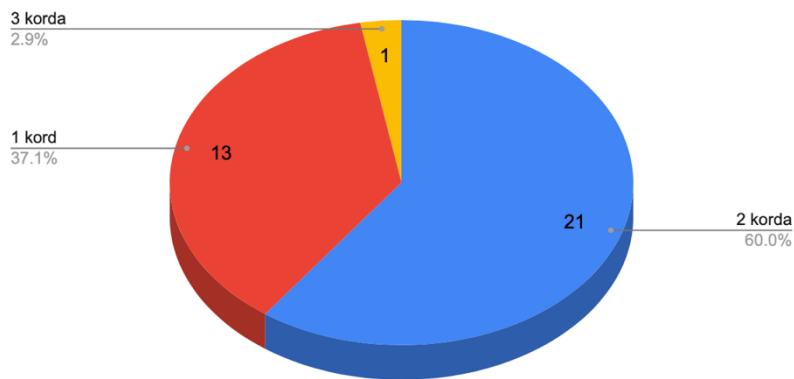
3.3. Pedagoogilise dokumenteerimise sagedus, viisid ja tulemuste kasutamine

Vastanud 35-st lasteaiaõpetajast 21 teostavad laste arenguanalüüsi mitte sagedamini kui 2 korda õppeaasta jooksul, 13 õpetajat 1 kord ning ainult 1 õpetaja vastas, et teeb arenguanalüüsi 3 korda õppeaasta jooksul (joonis 13). Kolme lasteaiaõpetaja vastusest ilmnes, et nad on ühelt poolt regulaarsete (kirjalike) arenguanalüüside intervalli suurendanud, ent lapse vajadustest lähtuvalt võivad arenguanalüüsi teha ka tihedamini ja kombineerida põhjalikumaid arenguanalüüsi lühemate ja tihedamate vahekokkuvõtetega:

Üldjuhul 1x aga vajadusel tihedamini. (Õ7)

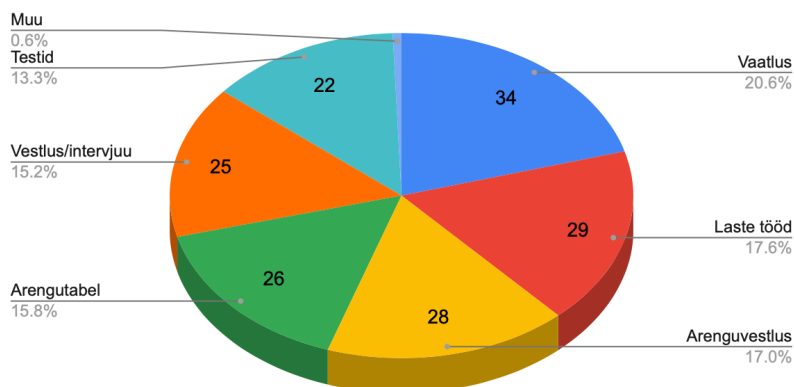
Olen teinud varasematel aastatel kaks korda. Aga nüüd üks kord. Kui on eripärane laps, siis ikka lühem eesmärk ja tihedam analüüs. (Õ2)

Kirjalikku dokumenteeritud ja kokkuvõtvat analüüsi kord aastas. Väiksemaid kokkuvõtteid suuliselt ja ka osaliselt kirjalikus vormis rühmameeskonna ja/või lapsevanema vahel vastavalt lapse arengule ja vajadusest mitmeid kordi aastas. (Õ31)

Joonis 13. Arenguanalüüside teostamise sagedus õppeaasta jooksul

Laste arengu hindamisel kasutatud meetoditest on kõige enam kasutusel vaatlusmeetod, mille kasutamist mainis 34 õpetajat (joonis 14). Pea samaväärselt (29) kasutatakse laste töid ja arenguestlust (28). 24 õpetajat kasutab vestlus/intervjuud. Arengutabeleid kasutab 26 ja teste 22 õpetajat. Lahtrisse „Muu“ lisas 1 õpetaja „fotod“.

Joonis 14. Lapse arengu hindamise meetodid

Üldiselt kasutavad vastajad keskmiselt 4-5 meetodit. Vaatlust ainsa meetodina kasutas küsitletud õpetajate hulgast üks rühma-/liikumisõpetaja:

Liikumisõpetajana kasutan mängu vaatlust, liigutuste sooritust, liikumise vaatlust, harjutuste tehnika vaatlust. (Õ2)

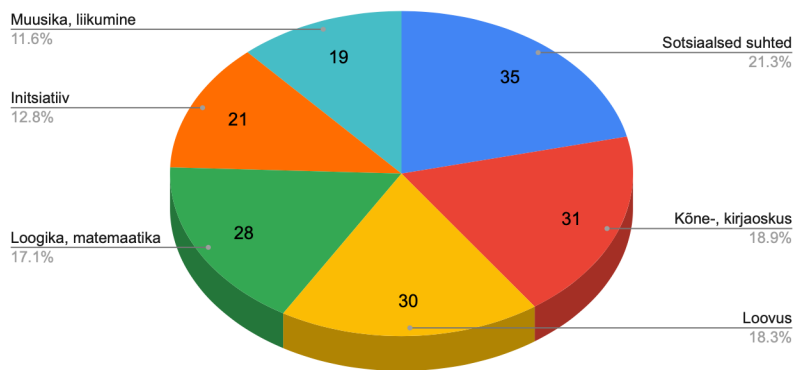
Vaatlusmeetodit kas eraldi või koos mängu vaatlusega peab enamik vastanud lasteaiaõpetajatest kõige sobivamaks meetodiks laste arengu hindamisel, eelkõige aga

muude erivajaduste väljaselgitamisel (tabel 1). Iga aspekti hindamisel vastas 1-2 õpetajat, et nad kasutavad vaatlust (või mängu vaatlus) selleks ainsa meetodina. Sarnane pilt avanes vestluse meetodi puhul, mida üldiselt mainiti küll vähem. Eriandekuse ja lapse lähima arengu tsooni hindamisel mainiti ka korra laste loovtööde analüüsi kui ainsat meetodit. Valdavalt kasutavad lasteaiaõpetajad lapse arengut mõjutavate aspektide hindamiseks erinevaid meetodeid koos. Kõige vähem mainimist leidis intervjuu meetod. Seda peeti kõige vähem sobivaks, aga eriti vähe toetamist vajavate oskuste ja lapse lähima arengu tsooni hindamisel.

Tabel 1. Meetodite sobivus lapse arengut mõjutavate aspektide hindamiseks

	Vaatlus	Intervjuu	Vestlus	Testid	Laste loovtööd	Mängu vaatlus
Arengu eakohasus	28	13	21	22	17	18
Paremini arenenud oskusi	25	12	19	20	20	18
Toetamist vajavaid oskusi	28	7	22	21	18	17
Eriandekust	25	15	24	19	18	15
Muude erivajaduste ilmnemist	32	10	20	14	12	20
Keskkonna mõju lapse arengule	27	13	20	6	12	22
Lapse lähima arengu tsooni	25	8	18	16	14	15

Lapse arengus jälgivad eranditult kõik vastanud lasteaiaõpetajad lapse sotsiaalsete suhete arengut (35), millele järgnevad kõne- ja kirjaoskus (31), loovus (30), loogika ja matemaatika (28) (joonis 15). Üle poole vastanutest jälgib ka initsiatiivi (21) ja muusika- ja liikumisoskuste (19) arengut. 14 vastajat jälgib kõikide nimetatud arengudimensioonide arengut (st ei eristanud olulisemaid). Ükski vastanuist ei jälgi vaid üht arengudimensiooni, vaid vähemalt kaht.

Joonis 15. Lapse arengu dimensioonide jälgimine

Vastustest ilmnes ka, et õpetajad kasutavad lapse arengu hindamise tulemusi aktiivselt (tabel 2) nii lapse individuaalse arengukava koostamisel, arenguvestlusel ja lastevanemate nõustamisel kui ka rühma tegevuskava lühemal või pikemal planeerimisel. Kõige vähem nähakse lapse arengu hindamise tulemustel väljundit lasteaia õppekava täiendamisel. Vastanute hulgas, kes vastasid eitavalt (“ei kasuta üldse”/”pigem ei kasuta”) 2 või rohkema tegevuse puhul, tuli tendentsina esile, et nende tööstaaž on vastanute seas kõige lühem, s.o. vahemikus 1-5 aastat.

Tabel 2. Lapse arengu hindamise tulemuste kasutamine lasteaiaõpetajate seas

	Ei kasuta üldse	Pigem ei kasuta	Pigem kasutan	Kasutan sageli
Lapsele individuaalse arengukava koostamisel	4	2	17	12
Rühma õppe- ja kasvatustegevuse igapäevasel planeerimisel	-	5	17	13
Rühma nädala või kuu tegevuskava koostamisel	-	6	17	12
Lasteaia õppekava täiendamisel	3	14	11	7

Arenguestluste läbiviimisel	2	-	10	23
Rühma keskkonna muutmisel	-	8	16	11
Lapsevanemate nõustamisel	3	1	14	17

3.4. Pedagoogiline dokumenteerimine kui tugi õpetaja töös

Uurimisküsimusele „kuidas pidev pedagoogiline dokumenteerimine õpetajate arvates toetab lapse arengu analüüsimist?“ sai järgmised vastused. Ülekaalukas enamik (34 35-st) Põhja-Pärnumaa valla lasteaiaõpetajatest arvas, et pidev pedagoogiline dokumenteerimine toetab lapse arengu analüüsimist. Välja arvatud ühel juhul, kui vastaja (Õ13) väitis, et pedagoogiline dokumenteerimine „ei toetagi“ lapse arengu analüüsimist, tõid õpetajad oma töö seisukohast välja erinevaid asjaolusid, kus nad näevad pedagoogilise dokumenteerimise toetavat mõju lapse arengu analüüsimisel.

Kõige valdavamalt – üle poole vastajaist (20) toodi pedagoogilise dokumenteerimise puhul välja selle järjepideva teostamise kasulikkust, sest see loob pikemaajalise aluse lapse arengu võrdlemiseks ja tervikliku pildi loomiseks sellest:

Toetab ikka. On näha kas areng toimub ja kui palju toimub. (Õ1)

Analüüsis saan toetuda, varasematele arengu analüüsi tulemustele neid võrreldes. (Õ34)

Kui pidevalt dokumenteerida, siis ei jää lapse kohta oluline informatsioon või tähelepanekud märkamata. Kogu vajalik info õppetegevuses osalemise kohta, rühmakaaslastega tegevustes olles, teatud situatsioonidele reageerimine/käitumine saavad dokumenteeritud. Ning kui pidevalt dokumenteerida, siis analüüsimisel võivad tulla teatud erisused esile või olukordadest tingitud käitumismuster. (Õ25)

Pideva pedagoogilise dokumenteerimine aitab näha terviklikku pilti lapse arengust. Suurem ja põhjalikum ülevaade arengust ja kitsaskohtadest, mis toetavad analüüsimist. (Õ29)

Viis lasteaiaõpetajat mainis selles seoses ka eesmärkide üle vaatamist ja uute seadmist töös lapsega või võimalust oma töö üle järele mõelda. Näiteks:

Sellisel saan kohe teada mis edasi tegema pean, püstitan vastavalt kas lühemaajalised ja lihtsamad eesmärgid või vastupidi raskemad eesmärgid ja pikemaajalised (oleneb lapse arengust). (Õ2)

Annab ülevaate lapse oskustest. Annab materjali analüüsiks, et kuhu edasi liikuda. Annab ülevaate lapse oskustest teistele pedagoogidele, kes lapsega tegelevad. (Õ31)

Analüüsi tulemustest lähtuvalt muudad ka enda õpetamise viise, tead millele rohkem tähelepanu pöörata. (Õ26)

Osa õpetajaid (8) hindas pedagoogilise dokumenteerimise puhul seda, et „on lapsest lähtuv“ (Õ15), seega võimaldab lapse huvisid ja vajadusi mõista ning probleeme vara märkama. Näiteks:

Mida laps oskab ja millest on huvitatud. (Õ30)

Kolm vastajat rõhutas, et pedagoogilise dokumenteerimise toel loodud analüüs on abiks nii õpetajale, lapsevanemale kui teistele pedagoogidele, kes lapsega tööle hakkavad. Üks lasteaiaõpetaja lisas, et järjepideva pedagoogilise dokumenteerimise toel on ka lapsel võimalik oma arengust teadlikkumaks saada:

Lapsevanem näeb kohe ise mis olukord tegelikult on. Õpetaja ei pea palju rääkimagi ega hindama. (Õ6)

See teeb lapse arengu nähtavaks lapse enda, lapsevanema ja õpetaja jaoks. (Õ18)

Viis õpetajat tõid pedagoogilise dokumenteerimise (ainsa) eelisena välja selle, et nii salvestatakse vajalik informatsioon, mille juurde hiljem tagasi pöörduda. Lõpuks see lihtsustab õpetaja tööd, kuna dokumenteerimata info võib hõlpsalt ununeda:

Aitab paremini infot meeles pidada. (Õ21)

Koheselt olulise info dokumenteerimisel ei lähe see kaotsi ning saab alati kasutada. (Õ3)

Toetab vägagi, sest paljut on raske lihtsalt meelde jätta ja mälu võib nõ petta. (Õ33)

Ainult mälu toetumisel võib oluline ununeda. (Õ27)

Kokkuvõttes nägi valdav enamik Põhja-Pärnumaa lasteaiaõpetajad pedagoogilises dokumenteerimises sellist vahendit lapse arengu jälgimiseks, mis on pikaajaline ja järjepidev ja mis nii-öelda „asendab“ õpetaja mälu. Seega vastuste põhjal võib väita, et õpetajad keskendusid eelkõige pedagoogilise dokumenteerimisele kui andmete loomise vahendile. Andmete analüüsi puhul rõhutati eelkõige järjepideva dokumenteerimisega loodud võrdluse võimalust. Vähem õpetajaid tunnetas, et pideva pedagoogilise dokumenteerimise põhjal tehtud analüüs aitab neil töös lastega eesmärgi seada ja muuta ning oma tööd mõtestada.

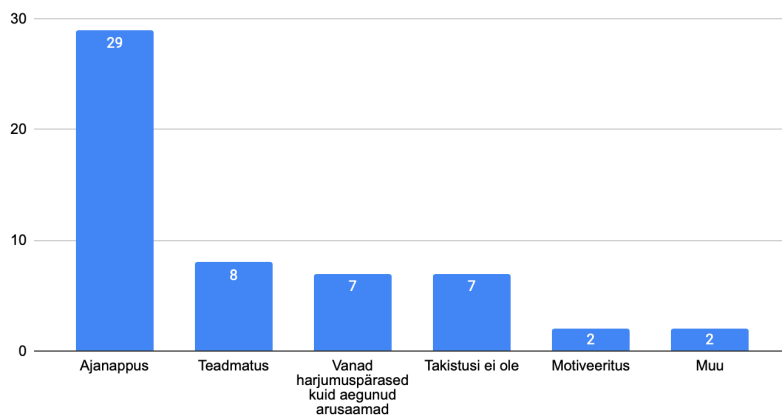
Pilt, mis avaneb lasteaiaõpetajate vabavastustest on mõningases vastuolus ülal analüüsitud tabeliga (tabel 2), millest nähtus, et õpetajad üldiselt aktiivselt kasutavad lapse arengu analüüsi tulemusi nii lapse individuaalse arengu eesmärkide seadmisel, rühma tegevuste planeerimisel ja tagasisidestamisel. Erinevus võib olla tingitud küsimuste esitamise erinevast metoodikast. Hindamistulemuste kasutamist pidi vastaja hindama etteantud valdkondades ja etteantud skaalal, seega ta pidi oma tegevust kaardistama etteantud piirides. Avatud küsimus pedagoogilise dokumenteerimise toetavast mõjust vastusevariante ette ei andnud ning eeldas vaikimisi, et õpetaja toob esile oma praktikas olulisema. Seega asjaolu, et lasteaiaõpetaja kasutab lapse arengu hindamise tulemusi mitmekesiselt ei tähenda kohe, et ta teadvustab pedagoogilise dokumenteerimise toetavat mõju kõikides neis oma töö valdkondades. Vastuste hulgas on ka vastupidiseid näiteid: nt 1-5 aastase staažiga õpetaja, kes vastas positiivselt vaid küsimusele lapse arengu hindamise tulemuste kasutamise kohta rühma keskkonna muutmisel (tabel 2), nägi pedagoogilise dokumentatsiooni tuge lapsekesksest vaatenurgast ja eesmärgiga teda toetada. Samas üle 20 aastase staažiga õpetaja, kelle praktika on väga mitmekesine ja kes vastas positiivselt kõikidele hindamistulemuste kasutamise valdkondi uurivatele küsimustele, ühe erandiga, rõhutas pedagoogilise dokumenteerimise rolli vaid „mälu asendajana“.

3.5. Pedagoogilise dokumenteerimise väljakutsed õpetajate praktikas

Pedagoogilise dokumenteerimise väljakutseid õpetajate praktikas uuriti küsimuse „milliseid takistusi õpetajad näevad pedagoogilisel dokumenteerimisel?“ abil. Lisaks uuriti, kas lasteaiaõpetajad kasutavad erinevate koolituste abi tekkinud probleemide lahendamisel.

35-st vastanust 7 arvas, et tema jaoks toimib pedagoogiline dokumenteerimine takistusteta. Siiski neist 3 lisas, et neil napib aega pedagoogilise dokumenteerimisega tegeleda.

Ajanappus on ülekaalukalt (35-st 29) see asjaolu, mis teeb vastanud lasteaiaõpetaja jaoks pedagoogilise dokumenteerimise probleemseks (joonis 16). Vastavalt 8 ja 7 õpetajat tunnistab, et lisaks ajale napib neil ka teadmisi pedagoogilisest dokumenteerimisest ja/või need vajaks kaasajastamist. 2 vastajat tunnistavad motivatsioonipuudust. Seejuures ei eristu vastajad ühegi asjaolu puhul vanuse, hariduse või staaži järgi. 1 õpetaja mainib veel, et laste puudumine lasteaiaist seab pedagoogilisele dokumenteerimisele piirid, ning 1 õpetaja kahtleb ELIISI turvalisuses.

Joonis 16. Pedagoogilise dokumenteerimise väljakutsed õpetajate praktikas

Vastustest küsimusele „kas olete saanud koolitusi dokumenteerimise kohta?“ selgus, et 35-st õpetajast vaid 5 on koolitustel osalenud (joonis 17). Nende seas ei olnud ühtki neist vastanutest, kelle jaoks oli väljakutse oma teadmisi täiendada ja/või kaasajastada. Koolitusel käinute jaoks oli probleem pigem ajanappus ja 1 juhul motivatsioonipuudus.

Koolituste kohta selgitati:

Olen käinud koolitusel, kus teemaks on arengumapp. Olen kohtunud õpetajaga, kes töötas välja uue arengumapi. Toimus arutelu uue arengumapi koostamisel. (Õ1)

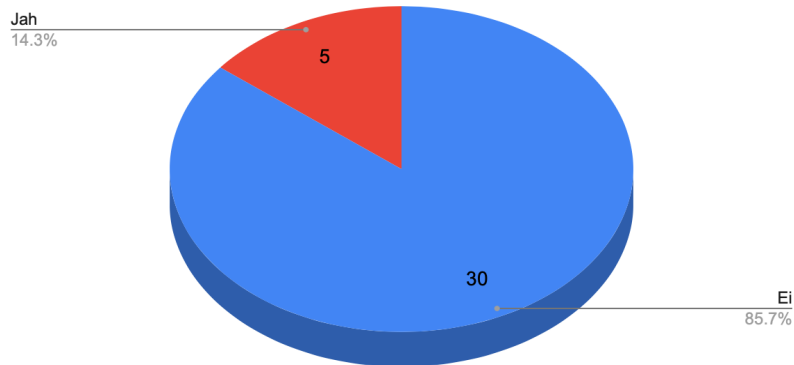
Bakalaureuse õppes oli loeng dokumenteerimise kohta. (Õ11)

Erinevad Hea Alguse koolitused, lasteaia sisekoolitused. Teemaks - pedagoogiline dokumenteerimine jne. (Õ16)

Lasteaia sisesed koolitused kolleegilt kolleegile, varajase märkamise ja lapse arengumapi koostamise teemalised. Täpsemalt ei mäleta kahjuks. (Õ31)

Hea Alguse koolitusel - võimalusi lapse arengu jälgimise dokumenteerimises. (Õ35)

Üks vastaja, kes koolituste kohta vastas eitavalt, leidis, et „Eliisi kasutusjuhised ikka saime.“
(Õ2)

Joonis 17. Koolitust saanute hulk dokumenteerimisest vastajate seas

Kokkuvõttes on vastuseid vähe, et teha üldistusi koolituste iseloomu, korraldaja ja kasuteguri kohta. Ka ei saa andmete vähesuse tõttu teha järeldusi koolituste mõju kohta selle üle, milliseid vahendeid lapse arengu kohta andmete koondamiseks ja analüüsiks õpetajad eelistavad (joonis 9). Kuna vastused pole seostatavad konkreetsete lasteasutustega, siis puudub ka võimalus järeldada, mitu lasteaeda vallas panustas õpetajate koolitamisse, nt sisekoolituste pakkumisega. Pigem on andmete põhjal võimalik öelda, et õpetaja individuaalne aktiivsus on olnud määrav koolitustel osalemisel: kolm 5-st koolitusel osalenust osaleb ka rühmameeskonna aruteludes ning on teinud pedagoogilise dokumenteerimise vahendite ja meetodite valikuid nende arutelude põhjal. Pool (15 30-st) koolitusel mitteosalenutest väitsid küsitlusele vastates, et nende teadmised pedagoogilisest dokumenteerimisest on puudulikud või aegunud, mis näitab, et vastavad koolitused on vajalikud.

ARUTELU JA JÄRELDUSED

Uurimuse eesmärk oli välja selgitada, kuidas mõistavad pedagoogilist dokumenteerimist ja selle vajalikkust lapse arengu analüüsimisel Põhja-Pärnumaa valla lasteaedade õpetajad ja kuidas nad seda oma igapäeva töös kasutavad.

Enamik õpetajatest kogub lapse arengu kohta informatsiooni vähemalt korra kuus, enamasti tihedamini. Pea kõik neist kasutab andmete koondamiseks arengumappi ning kaks kolmandikku õpetajatest lisaks ka individuaalse arengu kaarti. Ka Must (2014) magistritöös selgus, et enim lasteaiaõpetajaid kasutab arengumappe. Teisi vahendeid kasutatakse vähem, ent väheste eranditega kombineerivad õpetajad arengumappi alati teiste vahenditega ka. Seejuures digitaalsete vahendite (lisaks) kasutamine võimaldab uuringute tulemuste järgi otsustades suuremat paindlikkust ning lapse väiksemate arengu muutustega arvestamist dokumenteerimisel, st andmete tihedamat kogumist. ELIIS'i võimalusi kasutab uuringu andmetel siiski vähem kui veerand uurimuses osalenud lasteaiaõpetajatest.

Laste tööd on õpetajate jaoks kõige sagedamini kogutud andmed, mille põhjal lapse arengut analüüsida. Nagu uurijad on märkinud, on lapse tööd väga kõnekad ning kokku kogutuna kajastavad lapse arengu dünaamikat. Seetõttu soovitakse need koguda arengumappi. (Veisson & Nugin, 2009, lk 16) Laste töödele lisaks kasutavad õpetajad oma märkmeid, arenguteste ja töölehti. Ülejäänud vahendeid kasutab alla poole või vähem õpetajaid, seejuures audiosalvestusi kasutatakse marginaalselt. Enamasti kombineerivad õpetajad lapse kohta andmete kogumiseks 4-5 vahendit. Uurimuse põhjal võib järeldada, et lasteaiaõpetajate omavaheline koostöö ja arutelu (rühmameeskonna töö) soodustab mitmekesisemate ja rohkemate andmekogumise vahendite kasutusele võtmist. Ka Laamann (2019) märkis, et oluline on arutada oma meeskonnaga läbi ühisest arusaamast dokumenteerimisest ja selle olulisusest, kuidas dokumenteerimist omavahel jagada, milliseid dokumente koguda ning kuhu need talletada, kuidas kogutud materjali kasutada ning andmekaitse küsimusi lahendada.

Enim kasutatavaks meetodiks on vaatlus, mida peetakse kõikide lapse arengu hindamise objektide puhul kõige sobivamaks. Ka Must (2014) magistritöös selgus, et enam kasutatav hindamismeetod on vaatlus. Vaatlusega pea samaväärselt kasutatakse lapse tööde analüüsi ja vestlust, kõige vähem aga intervjuud. Veisson ja Nugin (2009) on välja toonud, et oluline on jälgida vähemalt kuut lapse arengu dimensiooni: initsiatiiv, sotsiaalsed suhted, loovus,

muusika ja liikumine, kõne- ja kirjaoskus ning loogika ja matemaatika. Umbes kolmandik uuritud lasteaiaõpetajatest jälgib kõiki lapse arengudimensioone olulisemat eristamata; kõik lasteaiaõpetajaid jälgivad vähemalt kaht arengudimensiooni, seejuures alati sotsiaalsete suhete arengut.

Õppeprotsessi analüüsis on rõhutatud selle mitmesuunalisust: analüüs saab toimuda õpetaja ja paarilise/assistendi vahel, lapsevanema ja õpetaja vahel, õpetaja ja lapse vahel ning lapse ja lapse vahel (Laamann, 2019). Uuring näitas, et lasteaiaõpetajaid assisteerivad lapse arengu kohta andmete kogumisel ja analüüsimisel valdavalt teised rühmaõpetajad ja õpetaja abid, aga ka erispetsialistid ja tegevusõpetajad, kui õpetaja nende poole pöördub. Vähem kogutakse andmeid lapsevanemate kaasabil. Samas lapsevanem on valdava enamiku uuritud lasteaiaõpetajate partner laste arengu analüüsimisel. Enamasti õpetajad analüüsivad lapse arengut ka koos lapsega.

Enamik uuritud lasteaiaõpetajaid teostab arenguanalüüsi mitte sagedamini kui kaks korda õppeaasta jooksul. Kaks korda aastas on ka soovitav arenguanalüüsi sagedus (Häidkind et al., 2014). Samas rohkem kui kolmandik õpetajaid teeb arenguanalüüsi vaid korra aastas, ent võivad seejuures lapse arengu vajadustest lähtuvalt väiksemaid kokkuvõtteid teha ka tihedamini kui kaks korda aastas.

Pedagoogiline dokumenteerimine on seega Põhja-Pärnumaa valla lasteaiaõpetajate rutiinne ja välja kujunenud praktika ning valdav enamik peab seda ka oluliseks. Eelkõige nähakse pedagoogilises dokumenteerimises vahendit andmete loomiseks lapse arengu kohta, mille juurde hiljem hindamistegevuses tagasi pöörduda. Seega hindavad küsitletud õpetajad dokumenteerimise kaudu õppeprotsessi tagasivaatavalt nähtavaks tegemist (Nugin, 2018, lk 59). Märksa vähem õpetajaid tunnetab, et pideva pedagoogilise dokumenteerimise põhjal tehtud analüüs aitab neil töös lastega eesmärgi seada ja muuta ning oma tööd mõtestada, mis on pedagoogilise dokumenteerimise olulisim eesmärk (Terake, 2020, lk 8-9). Samas on siin uuringus osalenute sõnalised selgitused vastuolus nende konkreetsete hinnangutega sellele, milleks nad laste arengu hindamisi kasutavad. Viimaste põhjal võib järeldada, et lasteaiaõpetajad kasutavad arengu hindamist pigem aktiivselt nii rühma kui laste tegevus- ja arengukavade koostamiseks, arenguestlustel ning rühma keskkonna muutmiseks. Vähem nähakse võimalusi lasteaia õppekava täiendamiseks. Erinevused tulenevad eeldatavalt küsimuste esitamise meetodikast.

Kinnitust leidsid töö sissejuhatuses ära toodud varasemate uuringute järeldused, et õpetajate pühendumist pedagoogilisele dokumenteerimisele takistavad ajapuudus ning teadmiste vähesus (Must, 2014, lk 32). Ajapuudusele viitas valdav enamik uuringus osalenud lasteaiaõpetajaid. Teadmiste puudulikkust või nende ajakohastamise vajalikkust tõi aga esile pea pooled vastanutest; laiemas plaanis pea iga neljas vallas töötav lasteaiaõpetaja (54st 15) vajab teadmisi või nende ajakohastamist. Samas tuleb välja, et koolituste abi oma teadmiste täiendamisel pedagoogilise dokumenteerimise kohta kasutatakse väga vähe ning seda teevad õpetajad, kes niigi kasutavad aktiivsemaid töömeetodeid. Kahjuks ei selgu uuringust, mis takistab õpetajaid koolitusvõimalusi kasutamast.

Uuringu tulemusena võib lasteasutustele ette panna järgmisi tegevusi pedagoogilise dokumenteerimise tõhustamiseks:

- (1) Pedagoogilise dokumenteerimise alaste koolituste alase info vahendamine, võimalusel ühiste koolituste korraldamine vallas või laiemalt – uuringu järgi iga neljas valla lasteaiaõpetaja hindab oma teadmisi pedagoogilise dokumenteerimise alal ebapiisavaks;
- (2) Lasteasutuste siseste koolituste ja arutelude võimaldamine, nende kaudu rühmameeskondade aktiveerimine – uuringu järgi rühmameeskondade aruteludes osalemine tähendab ka suuremat aktiivsust koolitustel osalemisel ning pedagoogilise dokumenteerimise vahendid on mitmekesisemad. Ühistes aruteludes võib ka selguda, kuidas arengu hindamise tulemusi paremini ära kasutada lasteaia õppekava täiendamiseks, mida seni on vähem kasutatud;
- (3) ELIIS'i võimaluste kasutamise aktiveerimine – uuringu järgi ELIIS'i vahendeid kasutavad lasteaiaõpetajad leidsid, et nad said paindlikumalt ja rohkem laste vajaduste kohaselt tegutseda. Samas vajaks teadvustamist ka isikuandmete kaitse võimalused ELIISis.

KOKKUVÕTE

Käesolev uurimus lähtus asjaolust, et koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava ja seadus ning õpetaja kutsestandard näevad ette hinnata laste arengut, samas sätestamata selle tegevuse protsessi ja sisu. Nii on uuringud näidanud, et pedagoogilise dokumenteerimise praktika erineb lasteaiati ning õpetajad ise on ses protsessis tihti ebakindlad. Toetudes uuringutele pedagoogilise dokumenteerimise mõistest, lapse arengu hindamise põhimõtetest ning lapse arengu dokumenteerimise ja hindamise vahenditest ja meetoditest, seadis käesolev uurimistöö eesmärgiks välja selgitada, kuidas mõistavad pedagoogilist dokumenteerimist ja selle vajalikkust lapse arengu analüüsimisel ühe Pärnumaa valla lasteaedade õpetajad ja kuidas nad seda oma igapäeva töös kasutavad.

Uurimuse aluseks olev andmestik koguti ankeetküsitlusega. Küsitluse lõppandmeid analüüsi kirjeldava statistika meetodi abil. Pikemate avatud vastuste analüüsiks kasutati kvalitatiivset sisuanalüüsi.

Uurimistöö tulemusena järeldeb:

- Uuringus osalenud lasteaiaõpetajad väljendasid õiget arusaama pedagoogilise dokumenteerimise olemust tuues välja dokumenteerimise tähtsust ülevaate saamiseks lapse arengust, mis annab tulevikus võimalusi kontsentreeruda aspektidele, kus lapse areng on pidurdunud ja märgata kohti, kus lapse areng on intensiivne. Dokumenteerimist kasutatakse ka enese analüüsimiseks.
- Pedagoogiline dokumenteerimine on uuritud valla lasteaiaõpetajate jaoks juurdunud ja regulaarselt läbi viidav praktika, mille olulisust lapse arengu ja oma töö seisukohast tunnistab valdav enamik õpetajaid ning nad kasutavad selleks mitmekesiseid vahendeid ja meetodeid.
- Kolleegide – õpetajaabi, tegevusõpetajate, erispetsialistide ja lapsevanemate – kaasamine arengu hindamise protsessi on järjepidev. Arengu hindamise tulemusi kasutatakse nii lapse individuaalse arengukava koostamisel, arenguvestlusel ja lastevanemate nõustamisel kui ka rühma tegevuskava planeerimisel.

- Samas leidis jätkuvalt kinnitust varasemate uuringute poolt välja toodu, et pedagoogilise dokumenteerimise põhiline takistus on selle ajamahukus ning vähesed või aegunud arusaamad sellest. Uuringu tulemustele toetudes tehti ettepanekuid lasteaedadele koolituspakkumiste parendamiseks ja õpetajate aktiveerimiseks.

Töö kitsaskohaks peab autor ankeetküsitluse kohatist lünklikkust. Näiteks ei lisatud küsimustikku küsimust isikuandmete kaitse tagamisest lasteaias, kui kasutatakse selliseid vahendeid nagu fotod, videod, audiosalvestised. Samuti jäid esitamata laiendavad ja täpsustavad küsimused koolituste kohta, mis võimaldanuks uurida lasteaiaõpetajate koolitusvajadust konkreetselt.

Töö lisab seni veel vähestele laste arengu hindamist käsitlevatele uuringutele Pärnumaa ühe valla andmete analüüsi. Teadaolevalt pole Pärnumaa piires samal teemal uurimistööd seni läbi viidud. Uuringut on tulevikus võimalik edasi arendada kvalitatiivseid uurimismeetodeid kasutades. Näiteks pedagoogilise dokumenteerimise vaatlus annaks võimaluse dokumenteerida ja uurida andmekogumise praktilist teostust, õpetaja ajakasutust, rühma õpetajate koostööd pedagoogilise dokumenteerimise korraldamisel. Intervjuude abil jõuaks pedagoogilise dokumenteerimisega kaasnevate probleemide sügavama käsitlemise ja tõlgenduseni.

KASUTATUD KIRJANDUS

Beilmann, M. (2020). *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. Tartu Ülikool. <https://samm.ut.ee/küsitlusuuringud> (viimati vaadatud 03.04.2023).

Eliis.eu. (2017). <https://eliis.eu/> (viimati vaadatud 19.04.2023).

Fleet, A., Patterson, C., & Robertson, J. (2017). *Pedagogical documentation in early years practice. Seeing through multiple perspectives*. SAGE Publications.

Formosinho, J., & Peeters, J. (2019). *Understanding pedagogic documentation in early childhood education*. Routledge.

Gyarmati, K. (2021). *Lasteaiast kooli*. Atlex OÜ.

Hansen, K., Kaufmann, R., & Walsh, K. (2003). „*Hea alguse*“ lasteaegade programm. Avatud Ühiskonna Instituut.

Hirsjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. (2005). *Uuri ja kirjuta*. AS Medicina.

Hujala, E. (2004). *Uuenev alusharidus*. Kirjastus Ilo.

Häidkind, P., Palts, K., Pillmann, J., Ennok, K., Villems, K., & Peterson, T. (2014). *Lapse arengu hindamise ja toetamise juhendmaterjal koolieelsetele lasteasutustele*. Haridus- ja Teadusministeerium. <https://www.digar.ee/arhiiv/et/raamatud/70708> (viimati vaadatud 03.04.2023).

Jürimäe, M., & Treier, J. (2008). *Õppekavad ja lasteaed*. Tartu Ülikooli Kirjastus.

Kalmus, V. (2020). *Kvalitatiivsed uurimismeetodid sotsiaalteadustes*. <https://sisu.ut.ee/kvalitatiivne/kvalitatiivne-sisuanal%C3%BC%C3%BCs> (viimati vaadatud 07.05.2023).

Kikas, E., & Männamaa, M. (2008). Rmt Kikas, E. (Koost.). *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas*. Tartu Ülikooli Kirjastus.

Kinos, J., & Pukk, M. (2010). *Lapsest lähtuv kasvatus*. TEA Kirjastus.

Lasteaiaõpetajate arusaam pedagoogilisest dokumenteerimisest kui lapse arengu analüüsi vahendist ühe valla lasteaedade näitel

Laamann, A. (2019). *Projektipõhine õpe planeerimine ja dokumenteerimine*. https://www.hol.ee/content/events/2/PROJEKTÕPE%20tEELAHKME_Laamann-17-04-2019-11-44-51.pdf (viimati vaadatud 02.04.2023).

Leikop, M. (2014). *Veebipõhised infosüsteemid lihtsustavad lasteaiaõpetaja tööd*. <https://koolielu.ee/info/readnews/355393/veebipohised-infosusteemid-lihtsustavad-lasteaiaopetaja-tood> (viimati vaadatud 19.04.2023).

MTÜ Hea Algus. (2021). Rmt International STEP by STEP Association. (Koost.). *Lapsekeskne demokraatlik lasteaed. Step by step haridusprogramm*. Trükikoda Paar.

Must, T. (2014). *Laste arengu hindamine nelja Lõuna-Eesti maakonna lasteaia näitel*. Magistritöö. Tartu Ülikool. https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/41883/must_tiia.pdf?sequence=1&isAllowed=y (viimati vaadatud 13.05.2023).

Niglas, K. (2013). *Andmete esmane töötlemine, analüüsimine ja esitamine*. http://www.cs.tlu.ee/~katrin/wp/wp-content/uploads/2013/11/Kirjeldav_statistika.pdf (viimati vaadatud 07.05.2023).

Nugin, K. (2008). Rmt Kikas, E. (Koost.). *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas*. Tartu Ülikooli Kirjastus.

Nugin, K. (2018). Rmt Nugin, K., & Õun, T. (Koost.). *Õppe- ja kasvatustegevus lasteaias*. Atlex OÜ.

Palts, K. (2013). *Laste arengutaseme hindamise tüübid ja meetodid ning pedagoogide pädevus laste hindamisel*. <https://sisu.ut.ee/evidmeetod/hindamise-meetodid> (viimati vaadatud 16.03.2023).

Rebane, J., Kirbits, K., & Varik, R. (2011). *Arengu jälgimise mäng*. Kirjastus TEA.

Riigi infosüsteemi haldussüsteem. (2021). *ELIIS – Eesti lasteaedade internetipõhine infosüsteem*. <https://www.riha.ee/Infosusteemid/Vaata/eliis#dokumentatsioon> (viimati vaadatud 19.04.2023).

Rintakorpi, K., & Vihmari-Henttonen, E. (2017). *Tää on meidän maailma! Pedagoginen dokumentointi varhaiskasvatuksessa*. Lasten Keskus ja Kirjapaja Oy.

Lasteaiaõpetajate arusaam pedagoogilisest dokumenteerimisest kui lapse arengu analüüsivahendist ühe valla lasteaegade näitel

Saarela, E. (2016). *Pedagoogiline dokumenteerimine info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendite abil koolieelses lasteasutuses*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool. http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/52709/saarela_ettel_ba.pdf?sequence=1&isAllowed=y (viimati vaadatud 19.04.2023).

Tallinn. (2023). *Laps läheb kooli*. <https://www.tallinn.ee/et/lotte-lasteaed/laps-laheb-kooli> (viimati vaadatud 19.04.2023).

Tammiste, H. (2014). *Tarkus tuleb tasapisi*. AS Atlex.

Terake. (2020). *Tartu Eralasteaed Terake õppekava*. <https://terake.tartu.ee/wp-content/uploads/2020/09/Terake-o%CC%83ppekava.pdf> (viimati vaadatud 02.04.2023).

Tuul, M. (2005). *Laste arengu jälgimine*. http://www.integrationresearch.net/uploads/1/3/0/7/1307353/artikkel_3._laste_areng.pdf (viimati vaadatud 31.01.23).

Uverskaja, E. (2011). *Organisatsiooni infovajadus*. https://www.tlu.ee/opmat/in/Organisatsiooni%20infovajadus/41_ksitlus.html (viimati vaadatud 04.04.2023).

Veisson, M., & Nugin, K. (2009). Rmt Kulderknup, E. (Koost.). *Lapse arengu hindamine ja toetamine*. Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus.

Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Tartu Ülikool. http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/36419/ounapuu_kvalitatiivne.pdf (viimati vaadatud 19.04.2023).

ÕIGUSAKTID

Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava. (2008). RT I 2008, 23, 152. <https://www.riigiteataja.ee/akt/13351772> (viimati vaadatud 05.04.2023).

Koolieelse lasteasutuse seadus. (1999). RT I 1999, 27, 387. <https://www.riigiteataja.ee/akt/12744434> (viimati vaadatud 05.04.2023).

Lasteaiaõpetajate arusaam pedagoogilisest dokumenteerimisest kui lapse arengu analüüsivahendist ühe valla lasteaegade näitel

Koolieelse lasteasutuse õppe- ja kasvatustegevuse alaste kohustuslike dokumentide loetelu ja nende täitmise kord. (2011). RT I, 02.09.2011, 1. <https://www.riigiteataja.ee/akt/120022018032> (viimati vaadatud 19.04.2023).

Kutsestandard. (2020). Õpetaja, tase 6. <https://www.kutseregister.ee/ctrl/et/Standardid/vaata/10747319> (viimati vaadatud 05.04.2023).

LISA

Lisa 1. Ankeetküsitlus lasteaiaõpetajatele

Lugupeetud vastaja,

Olen Tartu Ülikooli Narva kolledži 3. kursuse üliõpilane. Omandan kõrgharidust erialal "Koolieelse lasteasutuse õpetaja mitmekeelses õppekeskkonnas".

Bakalaureusetöö raames olen koostanud küsitluse, mille eesmärgiks on välja selgitada kuidas mõistavad pedagoogilist dokumenteerimist ja selle vajalikkust lapse arengu analüüsimisel Põhja-Pärnumaa valla lasteaedade õpetajad ning selles on mul vaja Teie abi. Ei ole õigeid ega valesid vastuseid, vaid oluline on Teie arvamus. Küsitlus on anonüümne ning kogutud andmeid kasutatakse statistiliselt üldistatud kujul. Küsitlus koosneb 22'st küsimusest, millele läheb vastamiseks maksimaalselt 15 minutit aega.

Lisaküsimuste tekkimise korral saate minuga ühendust võtta e-maili teel: keisykoresaar@gmail.com

Olen väga tänulik iga panuse eest!

Ette tänades,

Keisy Kõresaar

1. Vanus?*

Valige üks vastus

- Kuni 29a
- 30-39a
- 40-49a
- 50-59a
- Üle 60a

2. Haridus?*

Valige üks vastus. Kui valikutes puudub Teile sobiv variant, tooge välja valikus „Muu...“.

- Keskhariidus

- Keskeriharidus
- Rakenduskõrgharidus
- Bakalaureusekraad
- Magistrikraad
- Doktorikraad
- Muu...

3. Tööstaaž lasteaiaõpetajana?*

Valige üks vastus

- 1-5a
- 6-10a
- 11-15a
- 16-20a
- Üle 20a

4. Rühma liik, kus parasjagu õpetate?*

Valige üks vastus

- Sõimerühm (kuni 3-aastased)
- Noorem rühm (3-5 aastased)
- Keskmine rühm (5-6 aastased)
- Vanem rühm (6-7 aastased)
- Liitrühm (2-7 aastased)
- Erirühm (sobitus-, tasandusrühm)

5. Mida tähendab Teie jaoks pedagoogiline dokumenteerimine?*

.....

6. Kui oluline on Teie jaoks pedagoogiline dokumenteerimine?*

Valige üks vastus

- Ei ole oluline
- Ei oska seisukohta võtta
- On oluline

7. Kui sageli kogute informatsiooni lapse arengu analüüsiks?*

Valige üks vastus. Kui valikutes puudub Teile sobiv variant, tooge välja valikus „Muu...“.

- Kord nädalas
- Kord paari nädala jooksul
- Kord kuus
- Muu...

8. Milliseid vahendeid kasutate lapse arengu kohta kogutud andmete koondamiseks?*

Saate valida rohkem kui ühe vastuse. Kui valikutes puudub Teile sobiv variant, tooge välja valikus „Muu...“.

- Terviseinfo kogu
- Arengumapp
- Individuaalse arengu jälgimise kaart
- Koolivalmiduskaart
- E-arengumapp Eliis'is
- Muu...

9. Milliseid vahendeid kasutate laste arengu kohta informatsiooni kogumiseks õppeaasta jooksul?*

Saate valida rohkem kui ühe vastuse. Kui valikutes puudub Teile sobiv variant, tooge välja valikus „Muu...“.

- Fotod
- Videod
- Märkmed
- Audiosalvestised
- Laste tööd
- Töölehed
- Mängu vaatlustabelid
- Arengutestid
- Lasteaias väljatöötatud ülesanded/mängud
- Muu...

10. Millele toetudes valite laste arengu dokumenteerimiseks ja analüüsiks meetodeid ja vahendeid?*

Valige üks vastus

- Lasteaias on kohustuslikud meetodid õppekavas etteantud
- Tegin valiku õppejuhi soovitusel
- Tegin valiku koolitusel omandatu põhjal
- Tegin valiku kolleegide soovitusel
- Tegime valiku oma rühmameeskonnaga arutelu tulemusena
- Hakkasin kasutama samu meetodeid, mis olid juba enne minu liitumist rühmas kasutusel

11. Milliseid viise kasutate laste arengu üle vestlemisel ja analüüsimisel?*

Saate valida rohkem kui ühe vastuse. Kui valikutes puudub Teile sobiv variant, tooge välja valikus „Muu...“.

- Õpetaja ja paarilise/assistendi vahel
- Lapsevanema ja õpetaja vahel
- Õpetaja ja lapse vahel
- Lapse ja lapse vahel
- Muu...

12. Kui sageli teostate laste arenguanalüüsi õppeaasta jooksul?*

Valige üks vastus. Kui valikutes puudub Teile sobiv variant, tooge välja valikus „Muu...“.

- 1 kord
- 2 korda
- 3 korda
- Muu...

13. Kas olete saanud koolitusi dokumenteerimise kohta?*

Valige üks vastus

- Jah
- Ei

14. Kui vastasite eelmisele küsimusele „Jah“, kus ja millist koolitust olete saanud?

.....

15. Milliseid meetodeid kasutate lapse arengu hindamisel?*

Saate valida rohkem kui ühe vastuse. Kui valikutes puudub Teile sobiv variant, tooge välja valikus „Muu...“.

- Vaatlus
- Vestlus/intervjuu
- Testid
- Laste tööd (loovtööd)
- Arenguestlus
- Arengutabel
- Muu...

16. Milliseid lapse arengu aspekte need meetodid võimaldavad hinnata?*

Saate valida rohkem kui ühe vastuse

	Vaatlus	Intervjuu	Vestlus	Testid	Laste loovtööd	Mängu vaatlus
Arengu eakohasus	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Paremini arenenud oskusi	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Toetamist vajavaid oskusi	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Eriandekust	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Muude erivajaduste ilmnemist	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Keskkonna mõju lapse arengule	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lapse lähima	☐	☐	☐	☐	☐	☐

arengu tsooni						
------------------	--	--	--	--	--	--

17. Milliseid lapse arengu dimensioonide jälgimist peate oluliseks?*

Saate valida rohkem kui ühe vastuse

- Initsiatiiv
- Sotsiaalsed suhted
- Loovus
- Muusika ja liikumine
- Kõne- ja kirjaoskus
- Loogika ja matemaatika

18. Keda kaasate lisaks rühmaõpetajatele lapse arengu dokumenteerimisel?*

Saate valida rohkem kui ühe vastuse. Kui valikutes puudub Teile sobiv variant, tooge välja valikus „Muu...“.

- Õpetaja abi
- Muusikaõpetaja
- Liikumisõpetaja
- Logopeed
- Eripedagoog
- Lapsevanemad
- Õppejuht
- Muu...

19. Keda kaasate lisaks rühmaõpetajatele lapse arengu analüüsimisel?*

Saate valida rohkem kui ühe vastuse. Kui valikutes puudub Teile sobiv variant, tooge välja valikus „Muu...“.

- Õpetaja abi
- Muusikaõpetaja
- Liikumisõpetaja
- Logopeed
- Eripedagoog

- Lapsevanemad
- Õppejuht
- Muu...

20. Kuidas kasutate lapse arengu hindamise tulemusi?*

Valige üks vastus

	Ei kasuta üldse	Pigem ei kasuta	Pigem kasutan	Kasutan sageli
Lapsele individuaalse arengukava koostamisel	☐	☐	☐	☐
Rühma õppe- ja kasvatustegevuse igapäevasel planeerimisel	☐	☐	☐	☐
Rühma nädala või kuu tegevuskava koostamisel	☐	☐	☐	☐
Lasteaia õppekava täiendamisel	☐	☐	☐	☐
Arenguestluste läbiviimisel	☐	☐	☐	☐
Rühma keskkonna muutmisel	☐	☐	☐	☐
Lapsevanemate nõustamisel	☐	☐	☐	☐

21. Milliseid takistusi näete pedagoogilisel dokumenteerimisel?*

Saate valida rohkem kui ühe vastuse. Kui valikutes puudub Teile sobiv variant, tooge välja valikus „Muu...“.

- Ajanappus
- Motiveeritus
- Teadmatus
- Vanad harjumuspärased kuid aegunud arusaamad dokumenteerimisest
- Takistusi ei ole
- Muu...

22. Kuidas pidev pedagoogiline dokumenteerimine toetab lapse arengu analüüsimist?*

.....

Soovi korral võite lahtrisse jätta tagasiside ankeetküsitluse kohta. Tänan siiralt leitud aja eest, et täita antud küsitlus!

Ei ole kohustuslik

.....